

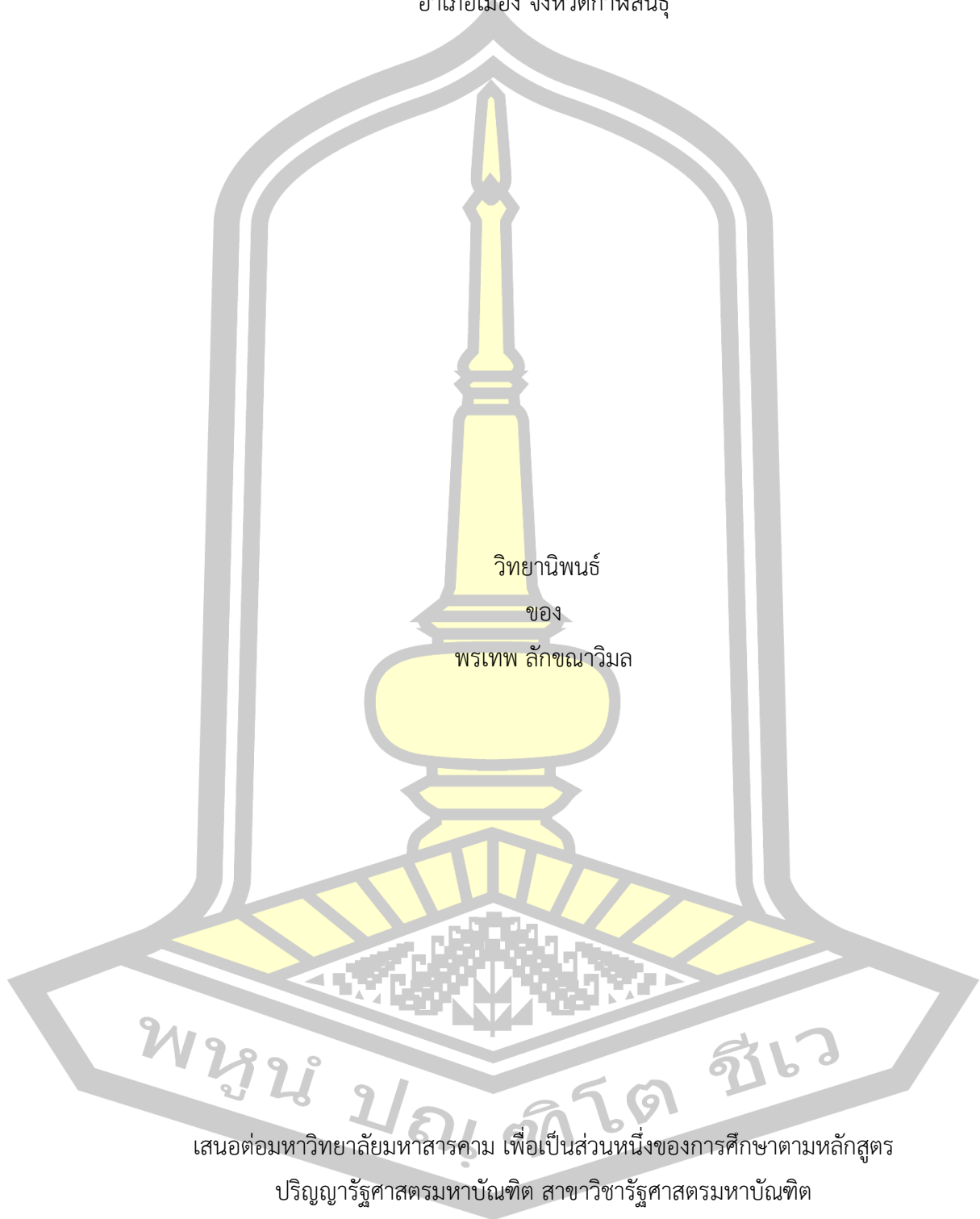
การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว
อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

วิทยานิพนธ์
ของ
พระเทพ ลักขณาวิมล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
พฤษภาคม 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว
อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

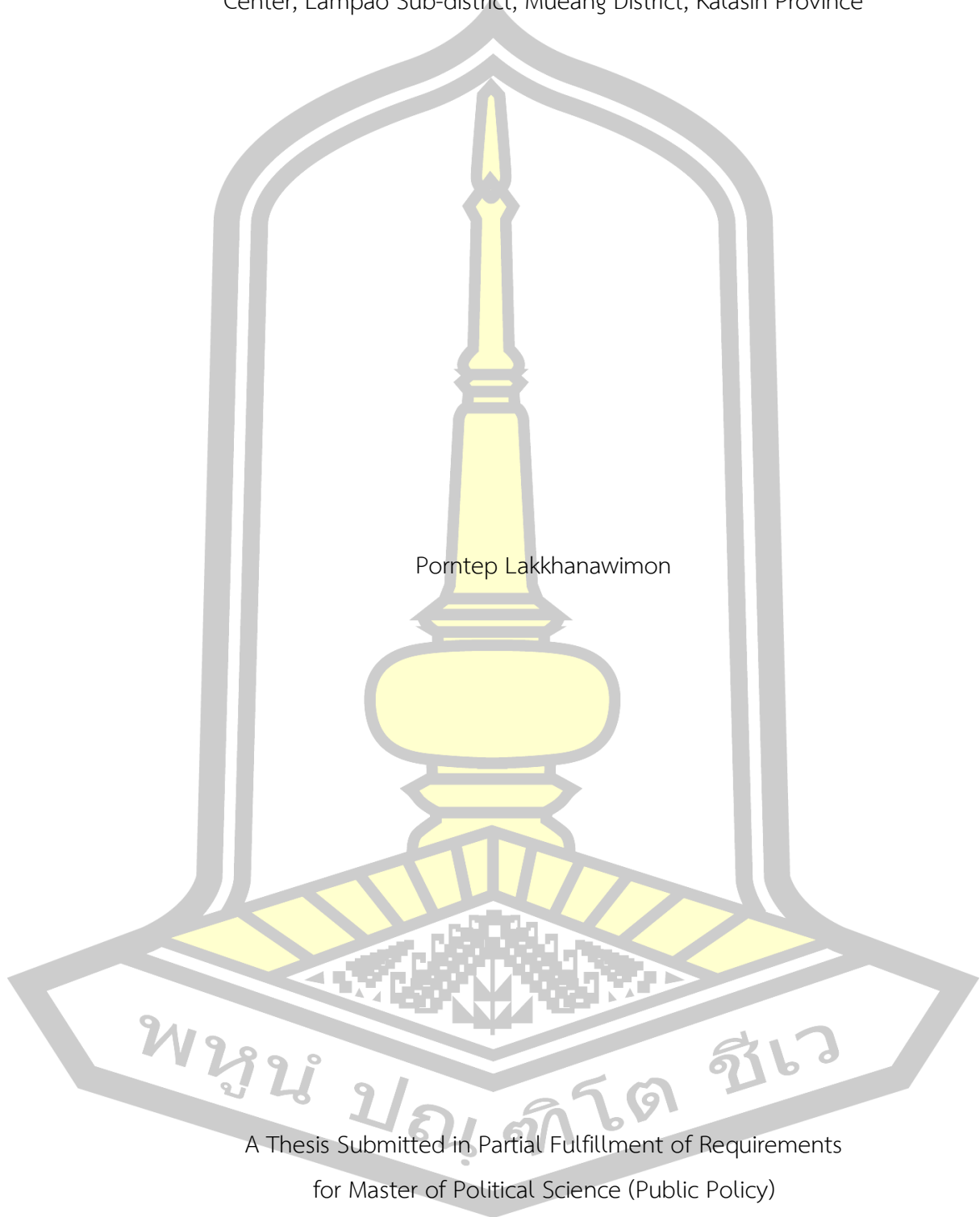

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

พฤษภาคม 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Ecotourism Management : A Case Study of Lampao Wildlife and Nature Education
Center, Lampao Sub-district, Mueang District, Kalasin Province

Porntep Lakkhanawimon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Political Science (Public Policy)

May 2020

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายพรเทพ ลักขณาวิมล
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร. อลงกรณ์ อรรคแสง)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รศ. ดร. ประโยชน์ สงกลิ่น)

กรรมการ

(ผศ. ดร. ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(รศ. ดร. ภักดี โพธิ์สิงห์)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(ผศ. เข็มชาญ จงสมชัย)

คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่า ลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์		
ผู้วิจัย	พรเทพ ลักขณาวิมล		
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ประโยชน์ สังกสิน		
ปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวและศึกษาหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้ให้สัมภาษณ์มีจำนวนทั้งสิ้น 17 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่สังกัดสวนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8

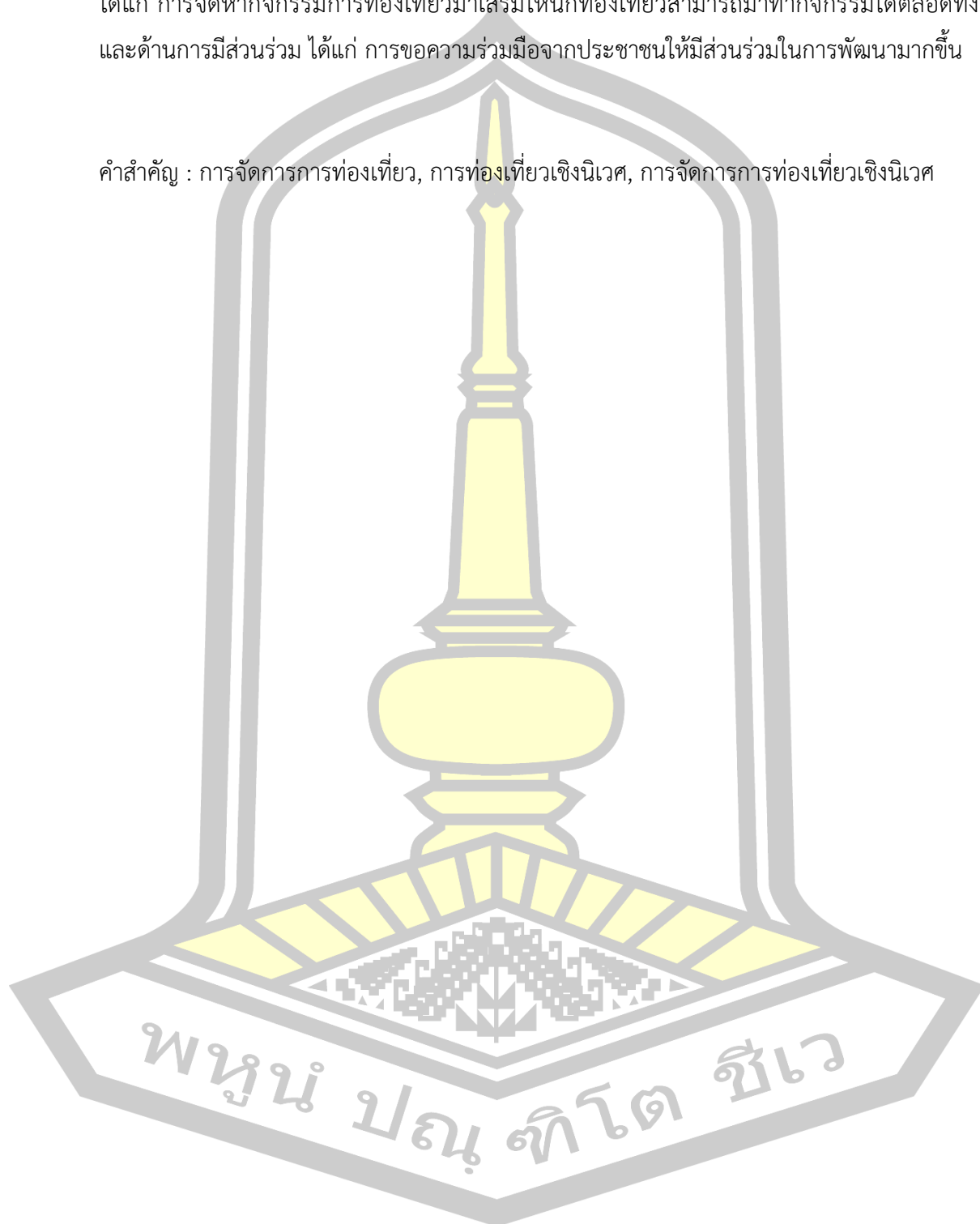
ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านที่พัก ได้แก่ การจัดที่พัก ห้องประชุมและลานกางเต็นท์ที่ได้เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ด้านการคมนาคม ได้แก่ การวางแผนการจัดการปรับปรุงทางเข้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ ธรรมชาติและสัตว์ป่าหายากภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ป้ายให้ความรู้ต่างๆ การจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติและมีการจัดขึ้นตลอดทุกปี และด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ การขอความร่วมมือจากทั้งประชาชนในพื้นที่และสำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านที่พัก ได้แก่ การพัฒนาปรับปรุงที่พักอยู่เสมอและการประชาสัมพันธ์ที่ดี ด้านการคมนาคม ได้แก่ การพัฒนาถนนทางเข้าที่ชำรุดและเพิ่มเลนรถจักรยานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สัญจรไปมา ด้านสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ การปรับปรุงทัศนียภาพในหน้าชมและการดูแลรักษาความสะอาดทรงสัตว์เพื่อให้เกิดความสะอาดน่าชม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การ

สรรหาเจ้าหน้าที่เข้ามาอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดหากิจกรรมการท่องเที่ยวมาเสริมให้นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี และด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ การขอความร่วมมือจากประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

TITLE	Ecotourism Management : A Case Study of Lampao Wildlife and Nature Education Center, Lampao Sub-district, Mueang District, Kalasin Province		
AUTHOR	Porntep Lakkhanawimon		
ADVISORS	Associate Professor Prayote Songklin , Ph.D.		
DEGREE	Master of Political Science	MAJOR	Public Policy
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2020

ABSTRACT

The purpose of this research is to study tourism management and to discover develop ecotourism development guidelines at Lampao Wildlife and Nature Education Center, Lam Pao Sub-district, Mueang District, Kalasin Province. Data was collected by using a semi-structured interview form. There were 17 people of interviewees, consisting of staffs of Lampao Wildlife and Nature Education Center, local people, tourists, and staffs of Wildlife Conservation Section, Bureau of Conservation Area Services 8

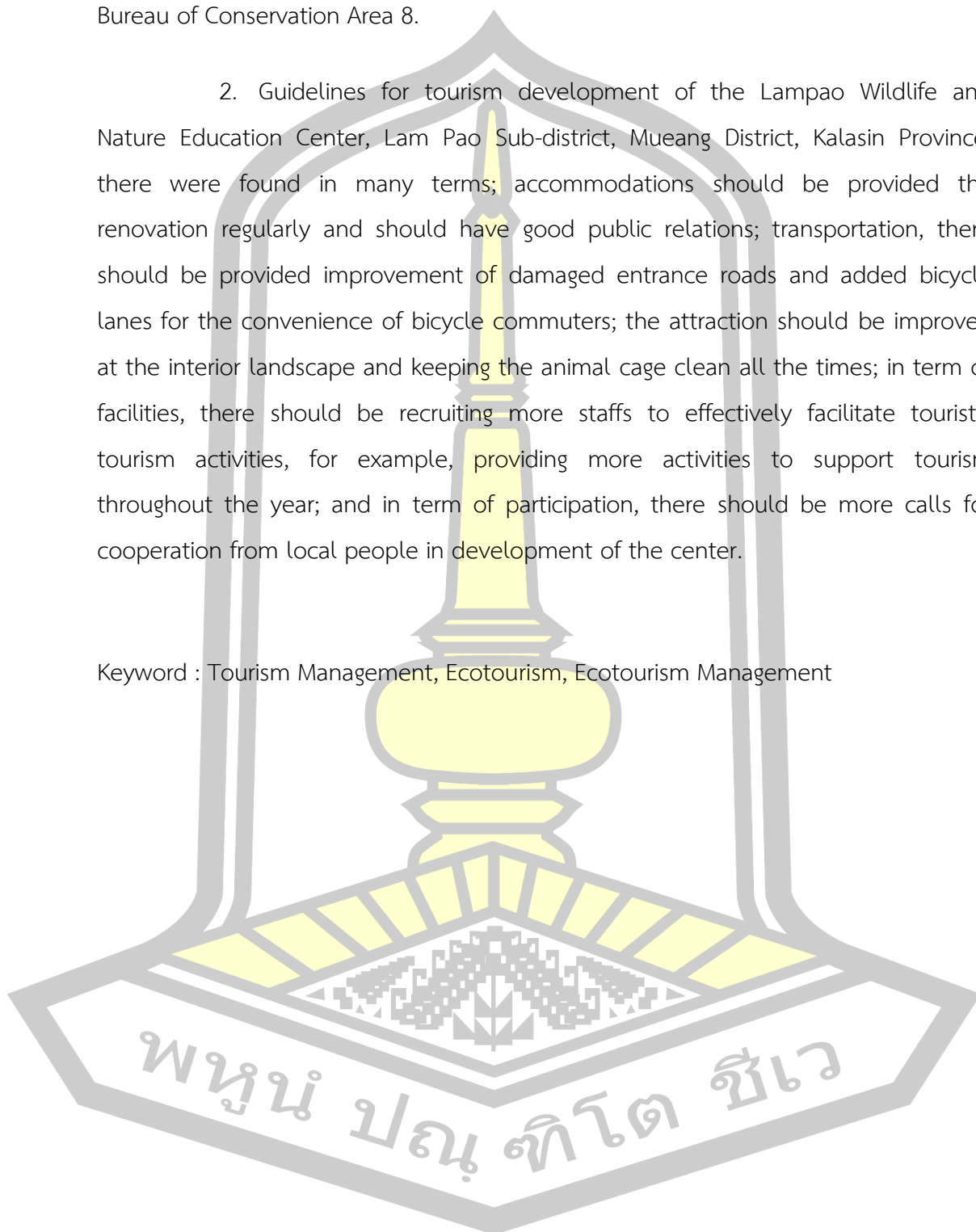
The results of the research are as follows:

1. The ecotourism management of Lampao Wildlife and Nature Education Center, Lam Pao Sub-district, Mueang District, Kalasin Province, there are many kinds of services provided; accommodation, such as, providing accommodation, meeting rooms, and tents for a sufficient amount of tourists; in term of transportation, there is a plan to renovate the entrance of Lampao Wildlife and Nature Education Center; attraction includes nature and rare wildlife in the Lampao Wildlife and Nature Education Center; facilities, such as, informational knowledge signs, and arranging security guards and staff to facilitate tourists; tourism activities are available, for example, trekking activity for nature education which is held every year; and in term

of participation, there are calls for cooperation from people in the area and the Bureau of Conservation Area 8.

2. Guidelines for tourism development of the Lampao Wildlife and Nature Education Center, Lam Pao Sub-district, Mueang District, Kalasin Province, there were found in many terms; accommodations should be provided the renovation regularly and should have good public relations; transportation, there should be provided improvement of damaged entrance roads and added bicycle lanes for the convenience of bicycle commuters; the attraction should be improved at the interior landscape and keeping the animal cage clean all the times; in term of facilities, there should be recruiting more staffs to effectively facilitate tourists; tourism activities, for example, providing more activities to support tourism throughout the year; and in term of participation, there should be more calls for cooperation from local people in development of the center.

Keyword : Tourism Management, Ecotourism, Ecotourism Management

กิตติกรรมประกาศ

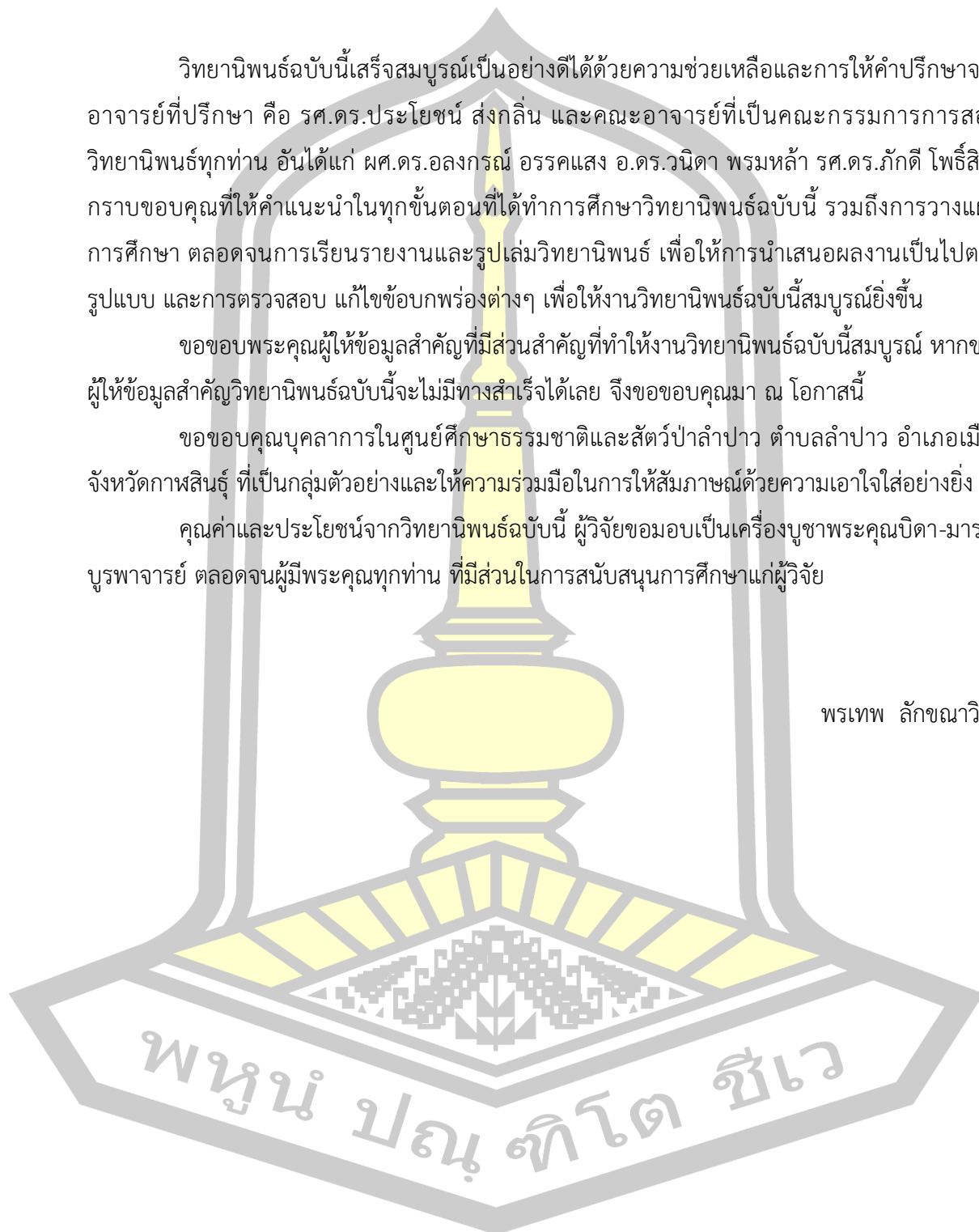
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดีได้ด้วยความช่วยเหลือและการให้คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รศ.ดร.ประโยชน์ สังกสิทธิ์ และคณะอาจารย์ที่เป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน อันได้แก่ ผศ.ดร.อลงกรณ์ อรรคแสง อ.ดร.วนิดา พรหมล้ำ รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ กราบขอบคุณที่ให้คำแนะนำในทุกขั้นตอนที่ได้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมถึงการวางแผนการศึกษา ตลอดจนการเขียนรายงานและรูปเล่มวิทยานิพนธ์ เพื่อให้การนำเสนอผลงานเป็นไปตามรูปแบบ และการตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ หากขาดผู้ให้ข้อมูลสำคัญวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สำเร็จได้เลย จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณบุคลากรในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา-มารดา บุรพจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนในการสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย

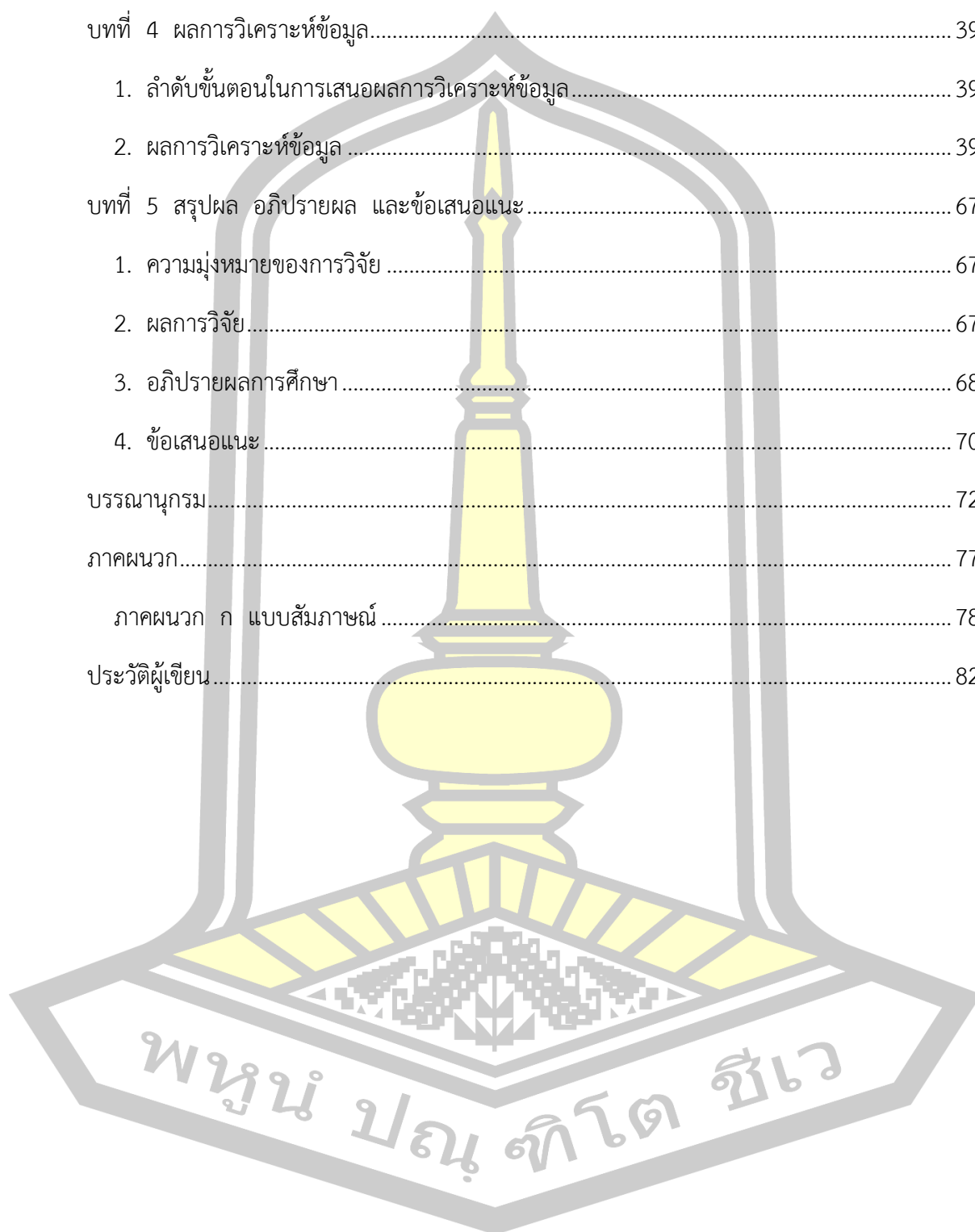
พรเทพ ลักขณาวิมล

สารบัญ

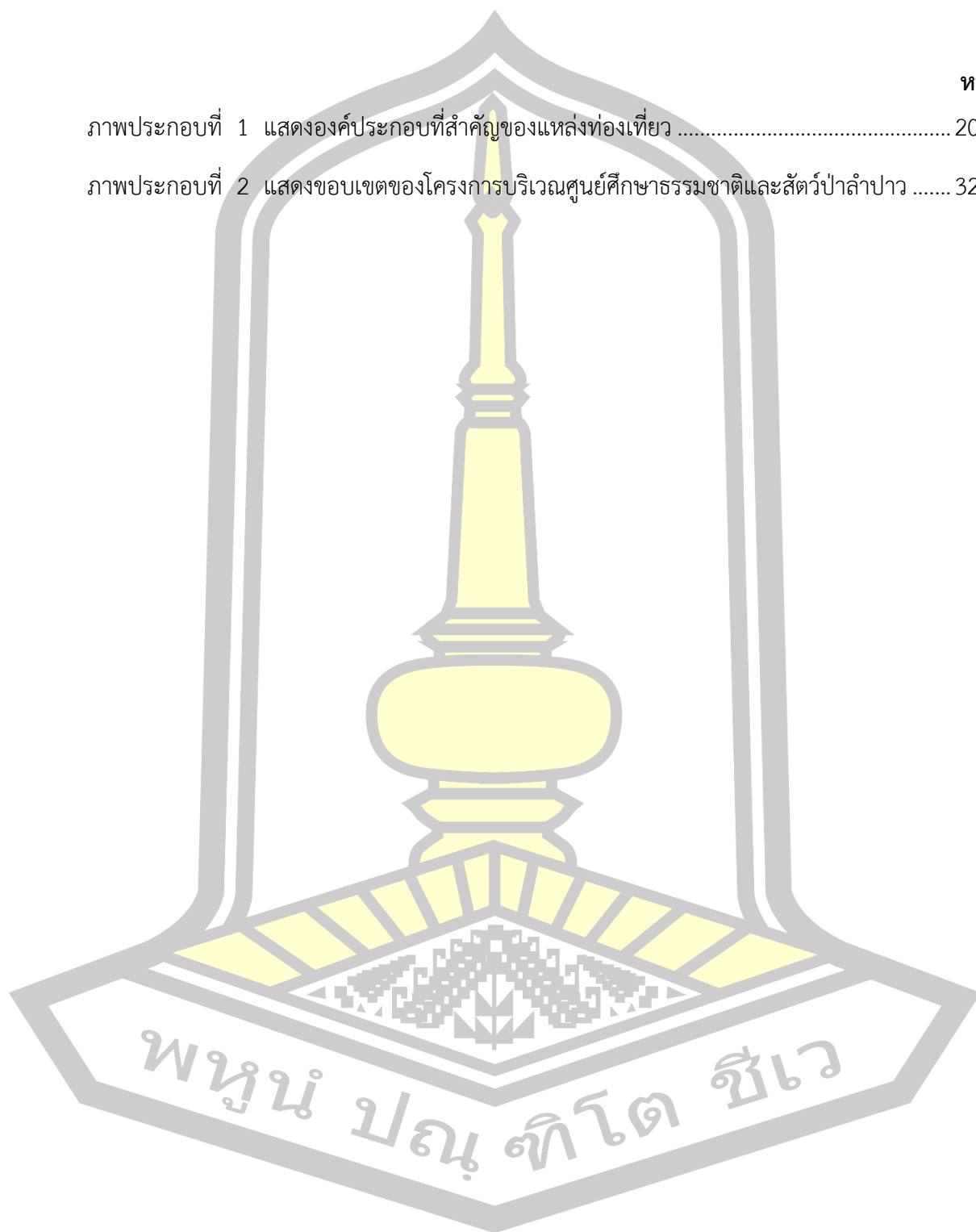
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ภูมิหลัง.....	1
2. วัตถุประสงค์งานวิจัย.....	3
3. ขอบเขตการวิจัย.....	3
4. กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	4
5. นิยามศัพท์.....	4
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ.....	6
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	10
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	21
4. บริบทของศูนย์ศึกษาระรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง.....	29
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	36
1. ขอบเขตของการดำเนินการวิจัย.....	36
2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	37

3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
1. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	67
1. ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	67
2. ผลการวิจัย.....	67
3. อภิปรายผลการศึกษา.....	68
4. ข้อเสนอแนะ.....	70
บรรณานุกรม.....	72
ภาคผนวก.....	77
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	78
ประวัติผู้เขียน.....	82

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว	20
ภาพประกอบที่ 2 แสดงขอบเขตของโครงการบริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว	32

บทที่ 1

บทนำ

1. ภูมิหลัง

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2519 ให้จัดตั้งอุทยานสัตว์ป่า ลำปาง ขึ้นที่บริเวณป่าเหนือเขื่อนลำปาง ด้านทิศตะวันออก ในเขตพื้นที่บ้านปากกล้วย หมู่ที่ 10 ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อส่งเสริมสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ อีกทั้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนชมทิวทัศน์และเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ และสัตว์ป่าของเยาวชน ประชาชน ในลักษณะห้องเรียนธรรมชาติกลางแจ้งขนาดใหญ่ โดยได้มีการอนุมัติให้จัดตั้งอุทยานสัตว์ป่าลำปาง ขึ้นเมื่อ วันที่ 22 สิงหาคม 2521 ต่อมา ในปี 2556 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง สังกัดส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 (ขอนแก่น) กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีพื้นที่ 1,505 ไร่ จัดเป็นห้องเรียนธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป ด้วยความสวยงามของทิวทัศน์เป็นที่น่าชื่นชมอย่างยิ่งและความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ มีประชาชนนิยมเข้าไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก พื้นที่แห่งนี้จึงได้รับการเรียกขานจากคนท้องถิ่นว่า “สวนสะออน” (ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่า ลำปาง, 2560)

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยให้มากขึ้น เนื่องจากเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพและเกิดการกระจายรายได้อย่างมาก สมควรจะได้จัดให้มีการสร้างศูนย์การท่องเที่ยวภาคอีสานขึ้น โดยใช้สถานศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง (อุทยานสัตว์ป่าลำปางเดิม) เป็นแกนหลักตามมติของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2519 กรมป่าไม้จึงได้ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยดำเนินการจัดตั้งศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางขึ้นเพื่อใช้เป็นศูนย์การท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่บริเวณป่าเหนือเขื่อนลำปาง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อปี พ.ศ. 2520 เพื่อใช้ประโยชน์เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าและป่าไม้ ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติด้านอื่นๆ เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและเป็นแหล่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและต่างประเทศไปท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 9, 2560)

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว อยู่ด้านตะวันออกของอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำปาว มีเนื้อที่ 1,505 ไร่ มีสภาพเป็นป่าเต็งรังหรือป่าแดงที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าที่เป็นเอกลักษณ์ คือ วัวแดง ซึ่งเป็นสัตว์หายากที่มีอยู่มากกว่า 100 ตัว ลักษณะเด่นของวัวแดง คือ มีวงก้นขาว คล้ายรูปใบโพธิ์ ขาทั้งสี่มีสีขาวคล้ายสวมถุงเท้า มีขนสีขาวยาวรอบขอบตาและจมูก นอกจากนี้ยังมี สัตว์ป่าที่พบตามธรรมชาติชนิดอื่นๆ เช่น กระต่ายป่า กระรอก ไก่ป่า สุนัขจิ้งจอก และนกชนิดต่างๆ มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวได้เดินชม เปิดให้เข้าชมทุกวัน เวลา 07.00-18.00 น. โดยไม่เสียค่าเข้าชม (สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 9, 2560)

ในปี พ.ศ. 2531 ได้มีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดให้เป็นพื้นที่อ่างเก็บน้ำลำปาว และบริเวณพื้นที่ของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ทั้งหมดซึ่งเป็นพื้นที่ป่าไม่ให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าลำปาวด้วย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 105 ตอนที่ 112 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 จึงทำให้ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว มีสถานภาพเป็นเขตอนุรักษ์ตามกฎหมาย ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ต่อมาจังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีนโยบายพัฒนาเขื่อนลำปาว และหาดดอกเกดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและดึงดูดประชาชนได้เป็นอย่างมาก ทำให้ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เคยเฟื่องฟูกลับซบเซาลงเป็นอย่างมาก ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวจึงเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายการท่องเที่ยวเป็นศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป เพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ (สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 9, 2560)

บริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพมีความหลากหลาย และมีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ แต่ขาดแผนนโยบายการพัฒนา ทำให้พื้นที่ขาดความดึงดูด น่าสนใจจากนักท่องเที่ยว จากความสำคัญเบื้องต้นทำให้เกิดการออกแบบปรับปรุงศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศที่สามารถพัฒนาให้พื้นที่เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่น่าสนใจของจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียง และชาวบ้านบริเวณรอบๆ ยังสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ดั้งเดิม ซึ่งการพัฒนาจะถูกวางอยู่บนแบบแผน ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด เอื้อประโยชน์ต่อสิ่งมีชีวิต รวมถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่มีความผูกพันกับพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว

2. วัตถุประสงค์งานวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) เพื่อศึกษาหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษา ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา 6 เดือน เดือนกันยายน พ.ศ. 2561-เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

3.4 ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) จำนวนหนึ่งชุด ประกอบด้วย 3 ตอน

3.5 ขอบเขตด้านผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 17 คน ประกอบด้วย (1) เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง จำนวน 5 คน (2) ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน (3) นักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน และ (4) เจ้าหน้าที่สังกัดส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 ขอนแก่น จำนวน 2 คน

4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยว จำนวน 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านที่พัก (Accommodation)
- 2) ด้านการคมนาคม (Accessibility)
- 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)
- 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)
- 5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity)
- 6) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation)

5. นิยามศัพท์

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการในการจัดการการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบ การดำเนินการที่เหมาะสม ภายใต้สภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้นๆ อีกทั้งมีเป้าหมายที่มีความ สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่มีความเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่ง ธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมี กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึก ต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้มาท่องเที่ยว และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะได้ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านที่พัก (Accommodation) หมายถึง ที่พักภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว หรือบริเวณใกล้เคียงต้องมีที่พักไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว

(2) ด้านการคมนาคม (Accessibility) หมายถึง ความสามารถในการคมนาคม ไปยังสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างดี เช่น มีถนนคอนกรีตและถนนลาดยางอยู่ในสภาพดี เข้าถึงง่าย สะดวกสบาย รวมไปถึงการเดินทางโดยวิธีอื่นๆ

(3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวได้ สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่ สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติสร้างหรือมนุษย์สร้างขึ้น เช่น วิถีชีวิตต่างๆ

(4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยวอย่างครบครันและเพียงพอ เช่น ด้านสาธารณูปโภค น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน โทรศัพท์ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล รวมถึงที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของ และจุดบริการนักท่องเที่ยว

(5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) หมายถึง ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งที่มีกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์แบบ เช่น การเดินป่า การปั่นจักรยาน การศึกษาธรรมชาติ การพายเรือ การถ่ายรูป เป็นต้น

(6) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมกับประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การให้ประชาชน กลุ่ม ชุมชน ร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาการดำรงชีวิต ร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชนและรับประโยชน์ร่วมกัน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) เพื่อทราบถึงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่า ลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมะนัง จังหวัดกาฬสินธุ์

2) เพื่อทราบถึงแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมะนัง จังหวัดกาฬสินธุ์

พหุ ประ โภ ชี เว

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสาร แนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยแบ่งเนื้อหาการศึกษาออกเป็น 5 หัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. บริบทของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

1.1 ความหมายของการจัดการ

ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายเกี่ยวกับการจัดการไว้ดังนี้ มีคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ 2 คำคือ “Administration” ซึ่งนิยมแปลเป็นไทยว่า “การบริหาร” จะหมายถึงการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและคำว่า “Management” ซึ่งนิยมแปลเป็นไทยว่า “การจัดการ” หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือ นโยบาย การสั่งงาน การอำนวยความสะดวก และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการในทางปฏิบัติเราสามารถหาคำสองคำทดแทนกันได้แต่ทั้งสองคำก็มีความแตกต่างในการใช้งานในระดับที่มีนัยสำคัญ โดยการบริหารจะใช้กับการบริหารงานระดับสูงที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนและการกำหนดนโยบาย หรือครอบคลุมการดำเนินงานในระดับกว้าง โดยเฉพาะการดำเนินงานของทางราชการ หรือสาธารณะตลอดจนการบริหารงานส่วนกลางและธุรกิจการขณะที่การจัดการจะให้ความสำคัญกับการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและใช้งานทั่วไป ในระดับองค์กร เช่น การจัดการทางการเงิน การจัดการทางการตลาด เป็นต้น (มัลลิกา ต้นสอน, 2544 : 10)

คอร์ทแลนด์ แอล โบวี และคนอื่นๆ (Courtland L. Bovee and other, 1993 : 5 อ้างถึงใน วิชชุตา ให้เจริญ, 2548) จำกัดความของการจัดการว่า การจัดการเป็นกระบวนการที่ทำให้องค์การประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยผ่านการวางแผน การจัดการองค์การ การสื่อสาร และการควบคุมคนงาน การเงิน สภาพแวดล้อม และข้อมูลสารสนเทศขององค์การเพื่อให้มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ

ทรงศักดิ์ พิริยะกฤต (2543 : 5 อ้างถึงใน วิชชุตา ให้เจริญ, 2548) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในทางการจัดการ มาจัดสรร จัดลำดับมอบหมายให้ผู้อื่นทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มองได้ว่าการจัดการต้องมีขั้นตอน มีกระบวนการ มีความต่อเนื่อง มีการติดตามและประเมินผล เพื่อให้รู้ว่า ได้ผลหรือไม่อย่างไร

ธงชัย สันติวงษ์ (2536 อ้างถึงใน นราวุฒิ ระพันธ์คำ, 2544) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดการนั้น นักบริหารหรือหัวหน้างานทุกคน ต่างก็รับผิดชอบของภารกิจที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) จะต้องสามารถทำงานให้งานต่างๆ สำเร็จได้ด้วยดี
- 2) จะทำโดยวิธีให้คนอื่นคือลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นผู้ทำ
- 3) จะเป็นผู้ประสานงานทำงานของทุกฝ่ายให้เข้ากันได้

ดังนั้น นักจัดการ (Manager) จึงหมายถึง บุคคลใดก็ตามที่ทำหน้าที่หัวหน้าหรือผู้นำในองค์กรและที่ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ทั้งนี้โดยอาศัยวิธีการอาศัยบุคคลอื่นเป็นผู้ทำงาน

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

การบริหารหรือการจัดการ เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานทุกระดับ โดยการบริหาร (Administration) นิยมใช้ในภาครัฐหรืองานที่เกี่ยวกับนโยบาย และการจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งการบริหารและการจัดการใช้ทดแทนกันได้ คำว่า “การบริหาร” เป็นการจัดการงานบริหารระดับสูง ส่วน “การจัดการ” เป็นศิลปะของการประสานองค์ประกอบหรือปัจจัยการผลิตเพื่อมุ่งความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การเป็นความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ธงชัย สันติวงษ์ (2535) ได้ระบุถึงหน้าที่ในการบริหาร (Management Functions) ที่สำคัญมีด้วยกัน 5 ประการ คือ

1) การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดวิถีทางที่จะปฏิบัติไว้เป็นการล่วงหน้าซึ่งจะทำให้เกิดผลสำเร็จตามความต้องการ การวางแผนจะต้องมีกระบวนการนึกคิด (Conceptual Thinking) ที่สมบูรณ์ และเป็นสาระถูกต้อง เพื่อให้สามารถช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) พัฒนากลยุทธ์ (Strategies) จัดทำแผนงาน (Programs) จัดสรรงบประมาณ การใช้ทรัพยากรต่างๆ (Budget) กำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติ (Procedures) และนโยบาย (Policies) ที่ดีที่สุดสำหรับองค์กรของตน ภายหลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์และคาดการณ์ (Forecast) สภาพเหตุการณ์ต่างๆ อย่างระมัดระวัง และรอบคอบที่สุดแล้ว เป้าหมายสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่วางแผน คือ จะต้องตัดสินใจเลือกและรู้จักหาแผนต่างๆ ให้ได้แผนงานที่ดีที่สุด และเหมาะสมกับกำลังความสามารถขององค์กรที่จะเป็นหนทางให้องค์กรสามารถหาประโยชน์จากการทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่ได้คาดการณ์ไว้แล้ว

2) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการกำหนด จัดเตรียม และจัดความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้สามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการบริหารสิ่งของ และทรัพยากรต่างๆ (Things) ภายหลังจากที่ได้ใช้ดุลพินิจ และมีข้อตัดสินใจที่ยุติแล้วว่าทำอะไรบ้าง การดำเนินการเพื่อจัดองค์การตามกระบวนการนี้ จะประกอบด้วยงานที่ต้องทำดังนี้ คือ จัดทำโครงสร้างองค์การ (Organization Structure) กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดจะแบ่งสรรกันไปทำ ระบุขอบเขตของตำแหน่งงานต่างๆ พิจารณาให้ทราบถึงรายละเอียดความยากง่ายของงานแต่ละตำแหน่ง เพื่อให้สามารถทราบถึงคุณสมบัติของคนที่ต้องการได้

3) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) คือ ภาระหน้าที่ที่เกี่ยวกับการบริหารตัวคน ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเสาะหา และคัดเลือกให้ได้มาซึ่งคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับลักษณะงานต่างๆ ที่ได้พิจารณามาแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้ประกันได้ว่างานต่างๆ จะได้รับการปฏิบัติงานลุล่วงไปอย่างได้ผลที่สุด ภาระหน้าที่นี้จะสำคัญที่สุดที่จะต้องสามารถเข้าใจ และทำการฝึกอบรมและพัฒนาคนงานให้มีความสามารถ มีความพร้อม โดยเฉพาะการจัดหาคนในระดับผู้บริหารรองลงมา

4) การจัดการ (Directing) หมายถึงความพยายามที่จะให้การกระทำต่างๆ ของทุกฝ่ายในองค์การเป็นไปในทางที่จะส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ด้วยการพยายามเอาชนะใจผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทุกฝ่ายให้ร่วมมือกันทำงาน และเสริมต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ การรู้จักมอบหมายงาน ชักจูงใจ และกระตุ้นให้ทุกคนทำงานดี การรู้จักประสานงานของทุกฝ่ายให้เข้ากันได้ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นภาระที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้การสั่งการสมบูรณ์ และสำเร็จผลได้ในที่สุด ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนและกลุ่มคนจะเป็นเครื่องมือ

สำคัญในการช่วยให้สามารถบังคับบัญชาให้การทำงานของคนงานแต่ละคนได้ผลสูงสุด และช่วยให้งานของทุกฝ่ายสอดคล้องและเสริมกัน ในอันที่จะสำเร็จตามวัตถุประสงค์เดียวกันได้

5) การควบคุม (Controlling) คือ การบังคับ หรือกำกับให้การทำงานต่างๆ เป็นไปตามแผน เพื่อที่จะป้องกันมิให้เกิดความเสียหายในประการทั้งปวง ผู้บริหารทุกคนย่อมต้องคอยควบคุมงานต่างๆ ที่ตนรับผิดชอบอยู่เสมอ กระบวนการควบคุมภายใต้ระบบการควบคุมที่จัดขึ้นคือการวัดผลงานที่ทำไปด้วยการเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด เพื่อช่วยให้ทราบถึงข้อแตกต่างที่ผิดไปจากแผน และสามารถดำเนินการแก้ไขเข้าสู่ทิศทางที่ถูกต้องได้ เนื่องจากงานที่ทำทุกอย่างจำเป็นต้องอาศัยคนเป็นผู้ทำการควบคุม จึงควรมีจุดสนใจที่การควบคุมให้ปฏิบัติงานเป็นผลดีเสมอ การรู้จักใช้ระบบการตอบแทนและลงโทษ จึงเป็นศิลปะสำคัญที่ผู้บริหารทุกคนจำต้องเข้าใจด้วยเสมอ

มัลลิกา ต้นสอน (2544 : 28) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการ (Management) เป็นกระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย

1) การวางแผน (Planning) เป็นหน้าที่ทางการจัดการหน้าที่แรก ที่เกี่ยวข้องกับ การกำหนดทิศทาง (Direction) ภารกิจ (Mission) เป้าหมาย (Goals) และวัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การตลอดจนกรอบความคิด (Framework) แนวทางและวิธีการปฏิบัติ (Procedure) เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ

2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นงานที่ให้ความสำคัญกับการจัดทำโครงสร้างองค์การ (Organization structure) และกำหนดระบบงาน (Work System) บทบาท (Role) อำนาจหน้าที่ (Authority) ความรับผิดชอบ (Responsibility) และหน้าที่ (Duty) ของบุคลากร เพื่อให้ปฏิบัติงานให้เป็นระบบและสอดคล้องกันภายในหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถดำเนินงาน สู่เป้าหมายร่วมกันราบรื่น และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

3) การนำ (Leading) เป็นการใช้อิทธิพลและความสำคัญระหว่างผู้นำและผู้ตามในการชี้เป้าหมาย ชักจูงกระตุ้น และเปลี่ยนแปลงผู้ติดตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์การอย่างเต็มที่

4) การควบคุม (Controlling) เป็นกระบวนการในการกำหนดเกณฑ์และ มาตรฐาน ขั้นตอน การติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และแก้ไขให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมาย หรือปรับปรุงแผน และการดำเนินงานให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมจริง

จากแนวคิดการจัดการ สรุปว่า เป็นกระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้เกิดประโยชน์ บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม

ธงชัย วงษ์ชัยสุวรรณ (2540 : 4 อ้างถึงใน วัฒนา มโนรัตน์, 2552) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของเป้าหมายขององค์การหรือการจัดการดังนี้

- 1) การทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จโดยลำพังคนเดียวไม่ใช่การบริหารหรือการจัดการเกิดขึ้นในบริบทของกลุ่ม โดยอย่างน้อยที่สุดกลุ่มนั้นจะต้องมีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
- 2) กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันและผู้จัดการจะมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะให้แนวทางในการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม
- 3) การจัดการเป็นงานด้านสมอง ใช้ความคิดปฏิภาณ และการตัดสินใจเพื่อสร้างเงื่อนไขและรักษาไว้ซึ่งเงื่อนไขสำหรับการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

พจนานุกรม Webster's Third New International Dictionary ให้ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อสราญใจ การบริหารงานธุรกิจเกี่ยวกับการ คำว่า “การท่องเที่ยว” จึงเป็นคำที่มีความหมายกว้างไม่ได้มีความหมายเพียงแค่การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและเดินทางระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ได้รับความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในปัจจุบันการท่องเที่ยวจึงเป็นธุรกิจที่กว้างขวาง ความหมายของ (วรรณ วงษ์วานิช, 2539)

ลยาศรี หุณณะเสรี (2534 : 4 อ้างถึงใน ศิราภรณ์ ภิญโญชูโต, 2550) ได้นิยามการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปสถานที่ต่างๆ ด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เพื่อรับจ้าง แต่เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกเพลิดเพลิน เพื่อการศึกษา การติดต่อธุรกิจ ตลอดจนถึงการประชุมสัมมนา และการเยี่ยมญาติพี่น้อง

การท่องเที่ยวเป็นรูปแบบหนึ่งของการสัญจรของมนุษย์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเวลาว่าง โดยผูกพันกับการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อผ่อนคลายร่างกายและจิตใจจากกิจกรรมงานต่างๆ เป็นการสนองความต้องการในการเปลี่ยนบรรยากาศของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อยู่ในสังคมเมืองที่ยุ่งยากซับซ้อนต่อการหลีกเลี่ยงความวุ่นวายไปสู่สภาพธรรมชาติไปแสวงหาสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ มีการประกอบกิจกรรมที่สนุกสนาน กีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ ทักษะศึกษา การสังสรรค์ ตลาดการเดินทางเพื่อประกอบธุรกิจและงานอาชีพ (นวรรตน์ เกียวมาศ, 2541)

การท่องเที่ยว (Tourism) คือการเดินทาง (Travel) หมายถึง การเดินทางที่ไม่ได้ถูกบังคับ โดยการวางแผนเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งมีจุดหมายปลายทางที่จะไปเป็นการชั่วคราวแล้วต้องเดินทางกลับที่อยู่เดิม หรือภูมิสำเนาเดิมมีความมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางใดก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ WTO, 1996 : 2 อ้างถึงใน พจนานุกรม, 2551) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวพอสังเขปได้ว่า หมายถึงการเดินทางใดๆ ก็ตามเป็นการเดินทางตามเลื่อนไขสากล 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

ประการที่ 2 การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อทำสงคราม

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบานบันเทิงรื่นรมย์ เพื่อเล่นกีฬาต่างๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้และเพื่อติดต่อธุรกิจ

ศรัณญา เลิศมนไพโรจน์ (2550 : 20) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า หมายถึง กิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวกของการเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการหารายได้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เดินทาง (นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน) ธุรกิจในการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวภาคีรัฐบาลที่ดูแลการท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว

จากทฤษฎีของนักวิชาการ สามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่อาศัยการเดินทางเป็นหลัก เกิดจากความต้องการของบุคคล โดยมีความสนใจหรือมีจุดมุ่งหมายที่หลากหลายในการเดินทางไปยังที่ต่างๆ เช่น เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกสนาน เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อการกีฬา เพื่อติดต่อธุรกิจ และเพื่อเยี่ยมญาติ เป็นต้น

2.2 รูปแบบของการท่องเที่ยว

ถ้าจำแนกตามลักษณะการเดินทางสามารถจำแนกกว้างๆ ได้ 2 ประเภท คือ (พรธณี จุฑานนท์, 2550)

1) การท่องเที่ยวแบบอิสระ (Independent Tourism) นักท่องเที่ยวกำหนดรายการท่องเที่ยว ติดต่อกับแพคเกจ และเลือกวิธีการเดินทางเองโดยไม่ใช้บริการของบริษัทนำเที่ยว

2) การท่องเที่ยวมวลชน (Mass Tourism) นักท่องเที่ยวใช้บริการของบริษัทนำเที่ยว ในการเลือกรายการท่องเที่ยว ที่แพคเกจ วิธีการเดินทาง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (Inclusive Tour หรือ Package Tour)

ทั้งการท่องเที่ยวแบบอิสระและการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ นักท่องเที่ยวอาจเลือกไปเป็นกลุ่ม (Group Travel) หรือไปเพียงลำพัง (Individual Travel) ก็ได้

วาร์ชด์ มัชยมนุช (2554) ได้กล่าวถึงรูปแบบการท่องเที่ยวในประเทศไทยไว้ว่า การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มีพัฒนาการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2467 สมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้งทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ซึ่งในครั้งนั้นการท่องเที่ยวในประเทศไทย ยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติและสถานที่ราชการ หรือสถานที่สำคัญที่ทางชาวต่างประเทศที่เขามาในประเทศไทยสร้างขึ้น องค์การท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้มีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้ 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ซึ่งแต่ละรูปแบบสามารถสรุปได้ดังนี้

1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) ประกอบด้วย

(1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

(2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

(3) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็น หินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อความงามของภูมิทัศน์ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลก ศักยภาพของหิน ดิน แร่ต่างๆ และฟอสซิล ได้ความรู้ได้มีประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

(4) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ได้มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

(5) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการไปชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวาระ เช่น สุริยุปราคา ฝนดาวตก จันทรุปราคา และการดูดาวจันทรคติที่ปรากฏในท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยะจักรวาล มีความรู้ความประทับใจ ความทรงจำและประสบการณ์เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน

2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) ประกอบด้วย

(1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

(2) การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

(3) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ดูผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญา

พื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) ประกอบด้วย

(1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายใจได้รับความเพลิดเพลิน และสุนทรีย์ภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสีงแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้บางแห่งอาจจัดรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (Health Beauty and Spa)

(2) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation Tourism) หมายถึงการเดินทางเพื่อทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาความรู้ สัจธรรมแห่งชีวิตมีการฝึกทำสมาธิเพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสีงแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมุ่งการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น การทำอาหารไทยการนวดแผนไทย รำไทย มวยไทย การช่างและงานศิลปหัตถกรรมไทย รวมถึงการบังคับช้างและเป็นควาญช้าง เป็นต้น

(3) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยว เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่างๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวกูย หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ เป็นต้น เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นมีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสีงแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

(4) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัดความสนใจ ในประเภทกีฬา เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สุนัขเกอร์ กระดานโตคลื่น สกีน้ำ เป็นต้น ให้ได้รับความเพลิดเพลินความสนุกสนานตื่นเต้น ได้รับความประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสีงแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

(5) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวเขาไปเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนานตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำ ความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่

(6) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home Stay & Farm Stay) หมายถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือนเพื่อการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นที่ยั่งยืน

(7) การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long Stay) หมายถึง กลุ่มผู้ใช้ชีวิตในบั้นปลายหลังเกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการมาใช้ชีวิตต่างแดนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มปัจจัยที่ห้าของชีวิตคือ การท่องเที่ยว โดยเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเฉลี่ย 3-4 ครั้งต่อปี คราวละนานๆ อย่างน้อย 1 เดือน

(8) การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) หมายถึง การจูงใจให้แก่อำนาจกลุ่มลูกค้าของบริษัทที่ประสบความสำเร็จ (มีความเป็นเลิศ) ในการขายสินค้าต่างๆ ตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้แทนบริษัทจำหน่ายรถยนต์ ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องสำอาง จากภูมิภาคหรือจังหวัดต่างๆ ที่สามารถขายสินค้าประเภทนั้นได้มากตามที่บริษัทผู้แทนจำหน่ายในประเทศตั้งเป้าหมายไว้เป็นการให้รางวัลและจูงใจให้เที่ยว โดยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าพักรับและค่าอาหารระหว่างการเดินทางให้กับผู้ร่วมเดินทาง เป็นการจูงใจการพักรับตั้งแต่ 2-7 วัน เป็นรายการนำเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ อาจเป็นรายการนำเที่ยวแบบผสมผสาน หรือรายการนำเที่ยวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

(9) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE หมายถึง M=meeting/I=incentive/C=conference/E=exhibition) เป็นการจูงใจให้แก่อำนาจกลุ่มลูกค้าของผู้ที่จัดประชุม มีรายการจูงใจก่อนการประชุม (Pre-Tour) และรายการจูงใจหลังการประชุม (Post-Tour) โดยการจูงใจการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ทั่วประเทศ เพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุมโดยตรง หรือสำหรับผู้ร่วมเดินทางกับผู้ประชุม (สามีหรือภรรยา) อาจเป็นรายการท่องเที่ยววันเดียว หรือรายการเที่ยวพักรับ 2-4 วัน โดยคิดราคาแบบเหมารวมค่าอาหารและบริการท่องเที่ยว

(10) การท่องเที่ยวแบบผสมผสานเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของผู้จัดการการท่องเที่ยวคัดสรรรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาจูงใจการนำเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับความแตกต่างระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในระยะยาวนานตั้งแต่ 2-7 วันหรือมากกว่านั้นเช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตร (Eco-Agro Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและ

ประวัติศาสตร์ (Agro-Historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (Eco-Adventure Travel) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ (Geo-Historical Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม (Agro-Cultural Tourism) เป็นต้น

2.3 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

อุษณีย์ ศรีภูมิ (2544 อ้างถึงใน กฤษ เตชะประเสริฐ, 2556) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเป็นความต้องการอย่างหนึ่ง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่แตกต่างกัน ดังนี้

- 1) ความอยากรู้อยากเห็นในด้านต่างๆ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ ด้านวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันออกไป
- 2) การพักผ่อนหย่อนใจเพื่อผ่อนคลายความเครียดจากภารกิจประจำวัน เช่น การเล่นกีฬาการเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งบริการทางประวัติศาสตร์
- 3) ความสนใจทางด้านศาสนาและประวัติศาสตร์ ได้แก่ การนมัสการศาสนสถาน การท่องเที่ยวไปตามสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์
- 4) อาชีพและธุรกิจ ได้แก่ การเดินทางเพื่อสำรวจ ค้นคว้า การประชุมการสัมมนา การศึกษา เปรียบเสมือนการทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้
- 5) อื่นๆ ได้แก่ การเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ซึ่งการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์นี้มักจะเกิดขึ้นในช่วงวันหยุด วันเทศกาลต่างๆ

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวนั้น สรุปรคร่าวๆ ก็คือ ความต้องการของมนุษย์ที่แตกต่างกันออกไป อาจมีวัตถุประสงค์เพื่อไปพักผ่อน ท่องเที่ยว ศึกษาหาความรู้และเยี่ยมญาติพี่น้องที่อยู่ไกลกัน

2.4 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

มีนักคิดได้เสนอไว้หลายประการดังต่อไปนี้

อมราวดี คำบุญ และดลฤทัย โกวรรณะกุล (อมราวดี คำบุญ และดลฤทัย โกวรรณะกุล, 2556 : 3-22) กล่าวว่าจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้

- 1) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้อยากเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแล้วเกิดความประทับใจ อาจเป็นสิ่งที่ทำให้มีความรู้และความเพลิดเพลิน และความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละคนแต่ละกลุ่ม สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมี 6 ประการ ได้แก่

(1) ทิวทัศน์หรือทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง ทะเล น้ำตก หน้าผา บ่อน้ำพุร้อน เกาะแก่ง อุทยาน ทะเลสาบ ถ้ำ ถ้ำน้ำ ชายหาด แหล่งน้ำ เป็นต้น

(2) ความประทับใจจากลมฟ้าอากาศ เช่น อากาศบริสุทธิ์ สดชื่น เย็นสบาย ปลอดภัย ไม่หนาวจัดหรือร้อนจัดจนเกินไป เป็นต้น

(3) คุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น มีสิ่งที่น่าสนใจด้านประวัติศาสตร์ หรือมรดกทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สถาบันทางการเมือง สถาบันทางการศึกษา วัดหรือศาสนสถาน กำแพงเมือง อนุสรณ์สถาน ชุมชนโบราณ เป็นต้น

(4) วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปกรรม งานเทศกาลหรืองานประเพณี การละเล่นพื้นเมืองหรือพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน การประกอบอาชีพศูนย์วัฒนธรรม การทำนา ทำไร่ เป็นต้น

(5) สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น สวนสนุก สวนสัตว์ โรงละคร สนามกอล์ฟ สนามเทนนิส โบว์ลิ่ง สวนพฤกษศาสตร์ สวนหย่อม ศูนย์สุขภาพอนามัย สวนสาธารณะ เป็นต้น

(6) กิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า การขี่ช้าง การดูนก การปีนเขา การเที่ยวถ้ำ การเที่ยวน้ำตก การล่องแพ การพายเรือ การขี่จักรยาน การชมสวนดอกไม้ การชมพื้นที่ปลูกพืชไร่ เป็นต้น

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยมีเส้นทางหรือเครือข่ายการคมนาคมที่สามารถเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ซึ่งการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาใน 6 ด้าน ได้แก่

(1) ประเภทของการคมนาคมขนส่งที่จะให้บริการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาประเภทการขนส่งที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ จึงจะเหมาะสม หรือจะใช้การขนส่งหลายประเภทร่วมกัน เช่น การขนส่งทางรถยนต์ การขนส่งทางรถไฟ การขนส่งทางเรือ การขนส่งทางเครื่องบิน เป็นต้น

(2) เส้นทางคมนาคมสู่แหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงสภาพการเดินทาง ความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว ความปลอดภัย และความมาตรฐานที่ดีในระดับสากลของเส้นทางที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

(3) การคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนที่เพียงพอ คุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนความสะดวกสบาย รวดเร็วและความปลอดภัยของรถสาธารณะ และรถนำเที่ยวที่จะให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว

(4) แบบแผนการเดินทางสู่แหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักแรมเป็นหมู่คณะทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ทั้งการเดินทางของนักท่องเที่ยวแบบส่วนตัวและครอบครัว

(5) บริเวณที่อำนวยความสะดวกให้แก่ยานพาหนะ เช่น สถานีขนส่ง ที่จอดรถ ที่ล้างรถ ที่ซ่อมแซมบำรุงรถ เป็นต้น

(6) ปัญหาการจราจรที่อาจเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงปัญหาการจราจรที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปัญหาอากาศเป็นพิษ เป็นต้น

3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenity) เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ให้บริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นอย่างประทับใจ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวอยากจะทำท่องเที่ยวในวันขึ้น หรือกลับมาเที่ยวซ้ำในโอกาสหน้า ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญในแหล่งท่องเที่ยวมี 4 ด้าน ได้แก่

(1) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ประเภทโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การสื่อสารทางโทรศัพท์โทรสาร ไปรษณีย์ อินเทอร์เน็ต ระบบไฟฟ้า สุขาภิบาล การสาธารณสุข สถานที่จอดรถ ที่พักนักท่องเที่ยว ห้องน้ำสาธารณะ ศาลาหรือซุ้มนั่งคอย ร้านค้า ร้านอาหาร ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น

(2) ด้านบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ป้ายเครื่องหมายลานกิจกรรม สวนหย่อมที่ร่มรื่น ร่มเงาต้นไม้ ม้านั่ง โต๊ะ เก้าอี้ ระบบแสงสว่าง ระบบน้ำใช้ ระบบกำจัดของเสียและน้ำเสีย ระบบกำจัดขยะมูลฝอย รั้ว กำแพง สะพาน ขึ้นบันได เป็นต้น

(3) ด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากพืชและสัตว์ในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากการหลงทางภายในแหล่งท่องเที่ยว และความปลอดภัยจากธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว

(4) ด้านป้ายในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ป้ายต้อนรับนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ป้ายแผนที่แสดงที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว ป้ายแผนที่แสดงจุดที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ป้ายชี้ทางภายในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมาย ป้ายเตือนอันตรายนักท่องเที่ยว ป้ายประกาศอื่นๆ ที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวทราบ เป็นต้น

4) ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากหากแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความพร้อมในด้านที่พัก ย่อมส่งผลกระทบต่อการขายตัวทางการท่องเที่ยวโดยตรง หากที่พักในแหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลายและสะดวกสบาย จะมีผลต่อการตัดสินใจเดินทางเพื่อมาพักผ่อนและท่องเที่ยว

ของนักท่องเที่ยวได้ ที่พักแรมซึ่งนักท่องเที่ยวต้องค้างคืนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 คืน ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ทโฮมสเตย์ (Homestay) เกสต์เฮาส์ (Guesthouse) เป็นต้น

5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) เป็นหัวใจสำคัญของสินค้าทางการท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการแสวงหาประสบการณ์ การจัดการท่องเที่ยวต้องมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ซึ่งกิจกรรมอาจเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การดำน้ำ การทอผ้า การจับปลา การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน รวมไปถึงกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เช่น การพายเรือ ดำน้ำดูปะการัง การเดินป่า ดูนก หรือกิจกรรมผจญภัย เช่น การปีนหน้าผา การล่องแก่ง การขี่ช้าง เป็นต้น

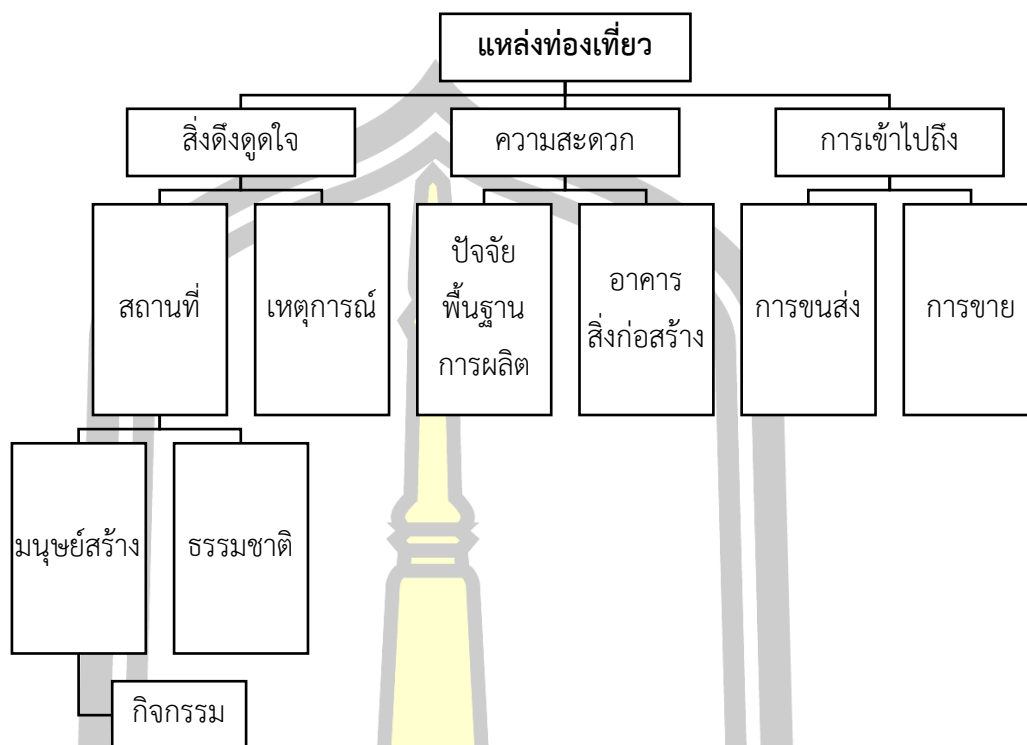
ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2544 : 6) ได้อธิบายองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตของกิจการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ หรือ 3 As

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions)เสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยวอาจมีลักษณะเป็นสถานที่ที่มีความงดงาม มีบรรยากาศน่าประทับใจ เช่น หาดทรายขาวสะอาด น้ำทะเลใส เกาะแก่งงดงาม หรือ ความน่าประทับใจ ความตื่นตาตื่นใจที่ได้พบเห็นประเพณีหรือเทศกาลที่ได้จัดขึ้นอย่างถูกต้องตระการตา เช่น งานประเพณีเผาเทียนเล่นไฟ ที่จังหวัดสุโขทัย เป็นต้น

2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ณ จุดหมายปลายทางนั้น ได้แก่ การบริการความสะดวกสบายของที่พักแรม ความบันเทิงต่างๆ ที่อาจจะได้รับ รวมถึงความเป็นมิตรไมตรีในฐานะเจ้าของบ้าน ความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบข้อโกงนักท่องเที่ยว ซึ่งจะสร้างความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวกลับไปเยือนยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ อีก

3) การเข้าไปถึง (Accessibility) ความสะดวกสบายของเส้นทางคมนาคม ถนนที่เข้าถึงกว้างหรือแคบเพียงใด สามารถเข้าถึงทุกฤดูกาลหรือไม่ จัดหาพาหนะยากง่ายเพียงใด ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางถึงจุดหมายเหมาะสม การปรับปรุงวิธีการในการถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ เช่น การขึ้นชมพระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี โดยการเข้าไฟฟ้าทำให้ข้อจำกัดในเรื่องอายุหรือสุขภาพของนักท่องเที่ยวที่ต้องการไปเยือนลดลง

พูน ปลูก ปลูก ชีวะ

ที่มา : ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2544 : 6)

ภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดมาบูรณาการกันเป็น 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านที่พัก (Accommodation) หมายถึง ที่พักภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหรือบริเวณใกล้เคียงต้องมีที่พักไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว
- 2) ด้านการคมนาคม (Accessibility) หมายถึง ความสามารถในการคมนาคม ไปยังสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวได้ดี เช่น มีถนนคอนกรีตและถนนลาดยางอยู่ในสภาพดี เข้าถึงง่าย สะดวกสบาย รวมไปถึงการเดินทางโดยวิธีอื่นๆ
- 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวได้ สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่ สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติสร้างหรือมนุษย์สร้างขึ้น เช่น วิถีชีวิตต่างๆ
- 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยวอย่างครบครันและเพียงพอ เช่น ด้านสาธารณูปโภค น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน โทรศัพท์ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล รวมถึงที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของ และจุดบริการนักท่องเที่ยว

5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) หมายถึง ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งที่มีกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์แบบ เช่น การเดินป่า การปั่นจักรยาน การศึกษาธรรมชาติ การพายเรือ การถ่ายรูป เป็นต้น

6) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วม ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมกับประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนา การให้ประชาชน กลุ่ม ชุมชน ร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาการดำรงชีวิต ร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชนและรับประโยชน์ร่วมกัน

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงธรรมชาติ มีการให้ความรู้ และสื่อความหมาย เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มเล็กๆ ลดผลกระทบที่เกิดกับธรรมชาติก่อประโยชน์แก่ท้องถิ่น และกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ (ภราเดช พยัฒวิเชียร, 2543)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542)

พหุ อนุ ทิโต ชีเว

3.2 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1) การเดินเส้นทางธรรมชาติ

เส้นทางธรรมชาติ (nature trail) หมายถึง เส้นทางที่กำหนดไว้ หรือแนะนำให้นักท่องเที่ยวเดินชมสภาพธรรมชาติของพื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใด เช่น บริเวณป่าไม้ในอุทยานแห่งชาติวนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าชายเลน ป่าพรุ ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวหลงทาง หรือเดินสะเปะสะปะไปเหยียบย่ำทำลายพืชพรรณไม้ หรือได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุตามเส้นทางเดินจะมีเครื่องหมายบอกทาง รวมทั้งมีป้ายแนะนำชื่อพรรณไม้ต่างๆ และสิ่งที่น่าสนใจที่ควรทราบในสถานที่นั้นมีการทำเส้นทางให้เดินได้อย่างสะดวกสบายพอสมควร และไม่เกิดอันตราย

2) การส่องสัตว์/ดูนก

เป็นการท่องเที่ยว เพื่อศึกษาพฤติกรรมของสัตว์ป่าและนกชนิดต่างๆ ในแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของมัน โดยการมองจากกล้องส่องทางไกล การส่องไฟฉายในช่วงเวลากลางคืน และการถ่ายภาพ บริเวณพื้นที่ซึ่งเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนสัตว์เปิด และอุทยานนกน้ำ รวมทั้งสถานที่บางแห่งซึ่งมีนกย้ายถิ่นตามฤดูกาลบินมาเกาะอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

3) การสำรวจถ้ำ/น้ำตก

เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นิยมกันมาก เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นจำนวนมากในประเทศไทย ส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาให้เดินทางเข้าถึงได้ไม่ยากนัก ถ้าเป็นลักษณะภูมิประเทศที่พบมากในบริเวณภูเขาหินปูน หากเกิดตามบริเวณชายฝั่งทะเลเรียกว่า ถ้ำทะเล ภายในถ้ำมักมีหินงอกหินย้อยสวยงาม หากเป็นถ้ำขนาดใหญ่อาจมีความยาวหลายร้อยเมตร ภายในถ้ำก็ได้ และเป็นจุด ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าไปสำรวจ หรือดูความงดงามของหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ

4) การปีนเขา/ไต่เขา

เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยว ที่คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เคยชิน และเพิ่งจะเริ่มนำเข้ามาเผยแพร่ โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เมื่อไม่นานมานี้ การปีนเขา/ไต่เขาต้องอาศัยประสบการณ์ เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดอุบัติเหตุ นอกจากนี้ยังต้องมีเครื่องมือ และอุปกรณ์ช่วย ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทนี้ มีทำกันบ้างตามหน้าผาชันบริเวณชายฝั่งทะเลบางแห่งในภาคใต้ของประเทศ

5) การล่องแก่ง

ลำน้ำบางสายที่มีแก่งหินพาดผ่านกลางลำน้ำ ทำให้น้ำไหลเชี่ยวมากเป็นพิเศษ หรืออาจมีโขดหินโผล่พ้นพื้นน้ำกั้นขวางทางเป็นตอนๆ ลักษณะเช่นนี้ ทำให้เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยที่เรียกว่า การล่องแก่ง (rapids shooting) โดยนักท่องเที่ยวนั่งในเรือยางขนาดเล็กหรือบนแพไม้ไผ่ ล่องไปตามลำน้ำที่น้ำไหลเชี่ยวกราก และพยายามหลบหลีกโขดหินต่างๆ ที่กั้นขวางอยู่ในลำน้ำ

6) การนั่งเรือ/แพชมภูมิประเทศ

เป็นการท่องเที่ยวแบบพักผ่อนสบายๆ ซึ่งเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยที่มีแม่น้ำลำคลองเป็นจำนวนมาก นักท่องเที่ยวได้ชมภูมิประเทศตามสองฝั่งลำน้ำ และสังเกตดูชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในท้องถิ่นนั้นๆ การนั่งเรือชมภูมิประเทศยังครอบคลุมไปถึงการท่องเที่ยว ในบริเวณอ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ และในท้องทะเลด้วย

7) การพายเรือแคนู/เรือคายัก

เรือแคนู (canoe) และเรือคายัก (kayak) เป็นรูปแบบของเรือพายที่นำมาจากต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการท่องเที่ยวตามลำน้ำ เป็นเรือพายขนาดเล็กนั่งได้ 1-3 คน ตัวเรือใช้วัสดุที่คงทนแต่น้ำหนักเบา ไม่ลมนั่งง่าย และพายได้คล่องตัว คำว่า แคนู เป็นชื่อเรือพายของชนพื้นเมืองแถบทะเลแคริบเบียนในอเมริกากลาง ส่วนคายักเป็นชื่อเรือพายของชาวเอสกีโมในทวีปอเมริกาเหนือ การพายเรือแคนู และเรือคายัก เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมากในขณะนี้ มีทั้งการล่อง แก่งในลำน้ำ และการพายเรือชมทัศนียภาพตามชายฝั่งทะเล

8) การขี่ม้า/นั่งช้าง

การขี่ม้า หรือนั่งช้าง เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่สร้างความสนุกสนานตื่นเต้นให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้าไปชมสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โดยเฉพาะการนั่งช้าง ซึ่งเหมาะสำหรับการเข้าไปในบริเวณป่า อันเป็นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดนี้

9) การขี่รถจักรยานชมภูมิประเทศ

การขี่รถจักรยานชมภูมิประเทศ ให้ทั้งความเพลิดเพลินในการชมภูมิประเทศสองข้างทาง และการออกกำลังกาย จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมค่อนข้างมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในวัยหนุ่มวัยสาว ปัจจุบันมีรถจักรยานที่ออกแบบให้ขับขี่ได้คล่องแคล่ว และเบาแรง เหมาะสำหรับการเดินทางในระยะไกล และการเดินทางขึ้นลงตามลาดเขา เรียกชื่อรถจักรยานดังกล่าวว่า รถจักรยานเสือภูเขา

10) การกางเต็นท์นอนพักแรม

การกางเต็นท์นอนพักแรมเป็นกิจกรรมที่นิยมทำกันในบริเวณอุทยานแห่งชาติ หรือในสถานที่ ซึ่งจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ให้โดยเฉพาะเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนกลางคืน อาจมีกิจกรรมอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น การส่องสัตว์ การสังสรรค์รอบกองไฟหรือการเล่นแคมป์ไฟ (campfire) การดูดาว

11) การดำน้ำในทะเล

การดำน้ำในทะเล เพื่อดูปะการัง ฟิชชิ่ง และปลาสวยงามใต้น้ำ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ในขณะนี้ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ "การดำน้ำในน้ำตื้น" ใช้เครื่องมือช่วยการหายใจที่เรียกว่า ท่อหายใจ (snorkel) เพื่อให้ผู้ดำน้ำสามารถดำน้ำได้ในระดับผิวน้ำ ที่ลึกไม่เกินความยาวของท่อหายใจ และ "การดำน้ำในน้ำลึก" อาศัยเครื่องมือช่วยการหายใจเป็นถังออกซิเจนขนาดเล็กผูกติดไว้กับผู้ดำน้ำเป็นวิธีการดำน้ำที่เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า scuba diving

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเหล่านี้จะทำให้เรามีโอกาสได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริงได้ เรียนรู้และเห็นคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และพร้อมที่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี การเป็นนักท่องเที่ยวที่ดี คือ จะต้องช่วยกันระมัดระวังมิให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรมโดยการไม่ทิ้งขยะเกลื่อนกลาดไม่เป็นที่เป็นทาง ไม่เด็ดหรือเหยียบย่ำพืชพรรณไม้ ไม่ขีดเขียนข้อความตามผนังถ้ำ หรือโขดหิน ไม่ทำลายหินงอกหินย้อยในถ้ำและปะการังใต้ทะเล และให้ความเป็นมิตรไมตรีกับคนในท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ร่วมกันกับเรา (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 27, 2561)

3.3 หลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยทั่วไปมีดังนี้

- 1) เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม
- 2) ก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวต่อทรัพยากรชุมชนในท้องถิ่นและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยรายได้ส่วนหนึ่งควรย้อนกลับไปสู่การอนุรักษ์
- 3) จัดประสบการณ์ให้การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว โดยควรสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมของตนเองต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

4) การสร้างหรือการจัดการใดๆ ควรยอมรับข้อจำกัดที่ดำรงอยู่ของสภาพแหล่งท่องเที่ยว หากต้องมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงควรเป็นไปเพื่อพัฒนาทัศนียภาพของท้องถิ่น การลงทุนทางด้านการท่องเที่ยวควรมุ่งเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น

5) ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งการวางแผนตัดสินใจ ดำเนินการ และการควบคุม มิใช่ปล่อยให้พวกเขาเป็นเพียงเป้าหมายของการท่องเที่ยว และยอมให้บุคคลภายนอกมาคิดและตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว เพราะทิศทางจะไม่ใช่ไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

6) ควรมีการจัดทำธุรกิจที่ถูกต้อง เหมาะสม มีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

7) มีการจัดการและควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและไม่เกินขีดความสามารถที่ชุมชนในท้องถิ่นและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้ (ลัดดาวรรณ และมิตร, 2559)

3.4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศรัณญา หงส์แพง (2554 : 61-62) ได้อธิบายว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จึงครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกี่ยวกับระบบนิเวศ

2) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (No or low impact) มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยที่มีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น

4) องค์ประกอบการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2545 : 41-43 อ้างถึงใน วาทีนิ หมอไทย, 2552) ได้กำหนดลักษณะองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ประการ คือ

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-System) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-Based Tourism)

2) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบ นิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-Based Tourism)

4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตาม ตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งกระจาย รายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่นในนี้ เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมชุมชน (Community Participation-Based Tourism) แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จึงมีบางส่วนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หรือแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ อาจมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวแบบอื่นๆ ได้

สรุป อาจกล่าวได้ว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น มีปัจจัยหลักด้านพื้นที่ ในแต่ละพื้นที่จะมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีการจัดการที่ดี ในการจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและ กำจัดมลพิษต่างๆ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ มีกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน บำรุงรักษาทรัพยากร ตลอดจนได้รับประโยชน์

3.5 นโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ (2544 : 5-15 อ้างถึงใน สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และภัทรพร สร้อยทอง, 2545) นโยบายและกลยุทธ์ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1) กรอบการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมีการจัดการ สิ่งแวดล้อมไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป” จุดมุ่งหมายสูงสุด (Super Goal) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การพัฒนา การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คงสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางสังคมที่ดี และประชาชนสามารถ พึ่งตนเองได้

2) การสนองตอบนโยบายระดับชาติ ตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในอันที่จะตอบสนองและส่งเสริมการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและ สมดุล คือ

(1) การส่งเสริมศักยภาพของตน โดยเฉพาะด้านการเสริมสร้างและพัฒนา สุนทรียภาพทางจิตใจ รวมทั้งการมีกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการสร้างจิตสำนึกในด้าน สิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

(2) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางสังคม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการ เรียนรู้ของคนในชุมชน พัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพของชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้และ สามารถกระจายรายได้เหมาะสมและเป็นธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

(3) การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มีเสถียรภาพมั่นคง และสมดุลระหว่างคน เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

(4) มีส่วนในการช่วยปรับบทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการพัฒนา และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว

(5) การวางแผนพัฒนาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์

3.6 สถานที่พักเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542 : 29-30 อ้างถึงใน สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และภัทรพร สร้อยทอง, 2545) ได้อธิบายสถานที่พักเชิงนิเวศ การบริหารสถานที่พักที่มีลักษณะบริการเชิงนิเวศ อาจพิจารณาได้จาก

1) ลักษณะรูปแบบของสถานที่พักมีการก่อสร้างโดยคำนึงถึงความเป็นท้องถิ่น และความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมมากน้อยแค่ไหน กล่าวคือ

(1) การสะท้อนสภาพดั้งเดิมของพื้นที่ (ลักษณะของสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม การตกแต่งภายใน และองค์ประกอบต่างๆ ของสถานบริการ) ว่ามีลักษณะแบบดั้งเดิมของพื้นที่มากหรือมีลักษณะผสมผสานของเดิมกับของใหม่ที่กลมกลืนกัน หรือมีลักษณะแบบใหม่เป็นส่วนใหญ่

(2) กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม (ด้านรูปแบบ ขนาด การจัดวางองค์ประกอบในพื้นที่) ว่ามีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพื้นที่ หรือผสมผสานองค์ประกอบอย่างกลางๆ หรือผสมผสาน โดยสถานบริการมีความโดดเด่นกว่าแต่ไม่รู้สึกรบกวนทำลายภาพพื้นที่

(3) การเลือกทำเลที่ตั้งของสถานบริการ อยู่ในทำเลที่เหมาะสมไม่ทำลายธรรมชาติหรืออยู่ในสภาพธรรมชาติหรืออยู่ในทำเลที่มีการทำลายธรรมชาติมากที่สุด

2) มีการจัดการด้านรักษาสิ่งแวดล้อม

(1) การใช้พลังงาน มีมาตรการประหยัดพลังงานมากน้อยแค่ไหน

(2) การใช้น้ำ ประหยัดมากน้อยแค่ไหน

(3) การบำบัดน้ำเสีย มีการบำบัดน้ำเสียเหมาะสมตามหลักวิชาและนำกลับมาใช้ในพื้นที่ย่อยจัดการโดยวิธีหนึ่งวิธีใดอย่างไร

(4) การจัดการขยะมูลฝอย มีมาตรการอย่างไร

3) กิจกรรมและการบริการ

(1) มีกิจกรรมให้การศึกษาสิ่งแวดล้อม ประกอบสำหรับผู้มาพักหรือไม่

(2) มีการสื่อความหมายสิ่งแวดล้อมต่อผู้มาพัก ในสถานที่และบริเวณต่างๆ ภายในสถานที่พักหรือไม่

(3) การบริการสะท้อนความเป็นท้องถิ่นในด้านรูปแบบสิ่งอำนวยความสะดวก และประการอื่นๆ

(4) การบริการมีความสะอาดเป็นที่พอใจ ถูกสุขลักษณะ รวดเร็ว

4. บริบทของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว

4.1 ประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว

ในปี พ.ศ. 2519 ประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น โดยเฉพาะภาคอีสานมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่มากมายแต่กระจุกกระจาย ทำให้ขาดการเชื่อมโยงให้มีคุณค่าและความน่าสนใจมากขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้มีโครงการจัดตั้ง "อุทยานสัตว์ป่าลำปาว" ขึ้นที่บริเวณป่าเหนือเขื่อนลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นศูนย์กลางที่จะเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในภาคอีสาน โดยกรมป่าไม้ร่วมกับองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว (อสท.) เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบดำเนินการ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าและป่าไม้ ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน โดยเฉพาะเยาวชน ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นสถานศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว และปัจจุบันคือ "ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว" สังกัด สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 9 กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว นี้ได้มีการปรับปรุงพื้นที่และบริเวณเพื่อเป็นการรักษาสภาพป่าธรรมชาติ ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้เต็ง ไม้แดง ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ทั้งยังดูแลให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลูกต้นไม้เพิ่มเติม จัดแบ่งพื้นที่ภายในบริเวณสวนสาธารณะออกเป็นสวนๆ กันรั้วตาข่ายรอบบริเวณเพื่อนำสัตว์ป่าต่างๆ ชนิดของเมืองไทยมาปล่อยไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัวแดง สัตว์ป่าหายากในเมืองไทยที่เจริญเติบโตและแพร่พันธุ์ได้ดี จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของอุทยานไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่าหายากอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ไก่ฟ้าพระยา ลอ นกยูง ลิง ชะนี เขี้ยว ฯลฯ

สิ่งสำคัญที่ถือเป็นภารกิจหลักของสถานีวิจัยและพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าลำปาว คือเป็นสถานที่ที่ให้การศึกษาด้านป่าไม้ สัตว์ป่า นิเวศวิทยา ธรรมชาติวิทยาแก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา นักวิชาการและประชาชนทั่วไป เปรียบได้กับห้องเรียนธรรมชาติที่ใช้ธรรมชาติรอบตัวเป็นตำราเรียน มีเจ้าหน้าที่ของสถานีวิจัยฯ คอยให้การแนะนำให้ข้อมูล ความรู้ ทั้งด้านตำรา เอกสาร การจัดแสดงนิทรรศการ การจัดค่ายอบรมและการให้บริการสถานที่ในการจัดกิจกรรมอยู่ค่ายพักแรม และจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ได้เรียนรู้จากสภาพจริง (สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 9, 2560)

4.2 วิสัยทัศน์ของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง

หน่วยงานแนวหน้าในด้านส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมืออาชีพ

4.3 ภารกิจของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง

ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปางก็มีภารกิจหน้าที่ต่างๆ ดังนี้

- 1) พัฒนาการสื่อความหมาย การเผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์ ด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า
- 2) ส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไป รวมทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์สัตว์ป่า
- 3) บริการข้อมูลจัดทำเอกสารเผยแพร่สื่อความหมายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดนิทรรศการ การถ่ายทอดความรู้ ด้านทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า
- 4) ส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า ให้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์

4.4 ลักษณะเด่นของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง

พื้นที่ส่วนใหญ่ของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปางปกคลุมด้วยป่าเต็งรัง หรือป่าแดง (Dry Dipterocarpus Forest) ป่าประเภทนี้ผลัดใบในฤดูแล้ง เป็นป่าที่มีสภาพค่อนข้างโปร่ง มีพันธุ์ไม้หลายชนิดขึ้นอยู่กระจัดกระจาย ประมาณ 131 ชนิด ไม้พลวง หรือ ตองตึง (Dipterocarpus Tuberculatus Roxb) เป็นไม้เด่น ปกคลุมพื้นที่ประมาณ 80% ประเภทไม้พุ่ม ได้แก่ ไม้นมวัว หนามเล็บแมว เป็นต้น ประเภทไม้พื้นล่าง ได้แก่ หญ้าแพก หวาย หญ้าคา พรัง รุนไร่ ต่างไก่อ้า พรังป่า เป็นต้น พันธุ์ไม้ที่สำคัญอื่นๆ ได้แก่ เต็ง แดง กระบก รักใหญ่ ชะมวง ตะคร้อ ตั้ว แต้ว รกฟ้า มะม่วงป่า รัง แสลงใจ มะพอก หว่า เหยิง เป็นต้น

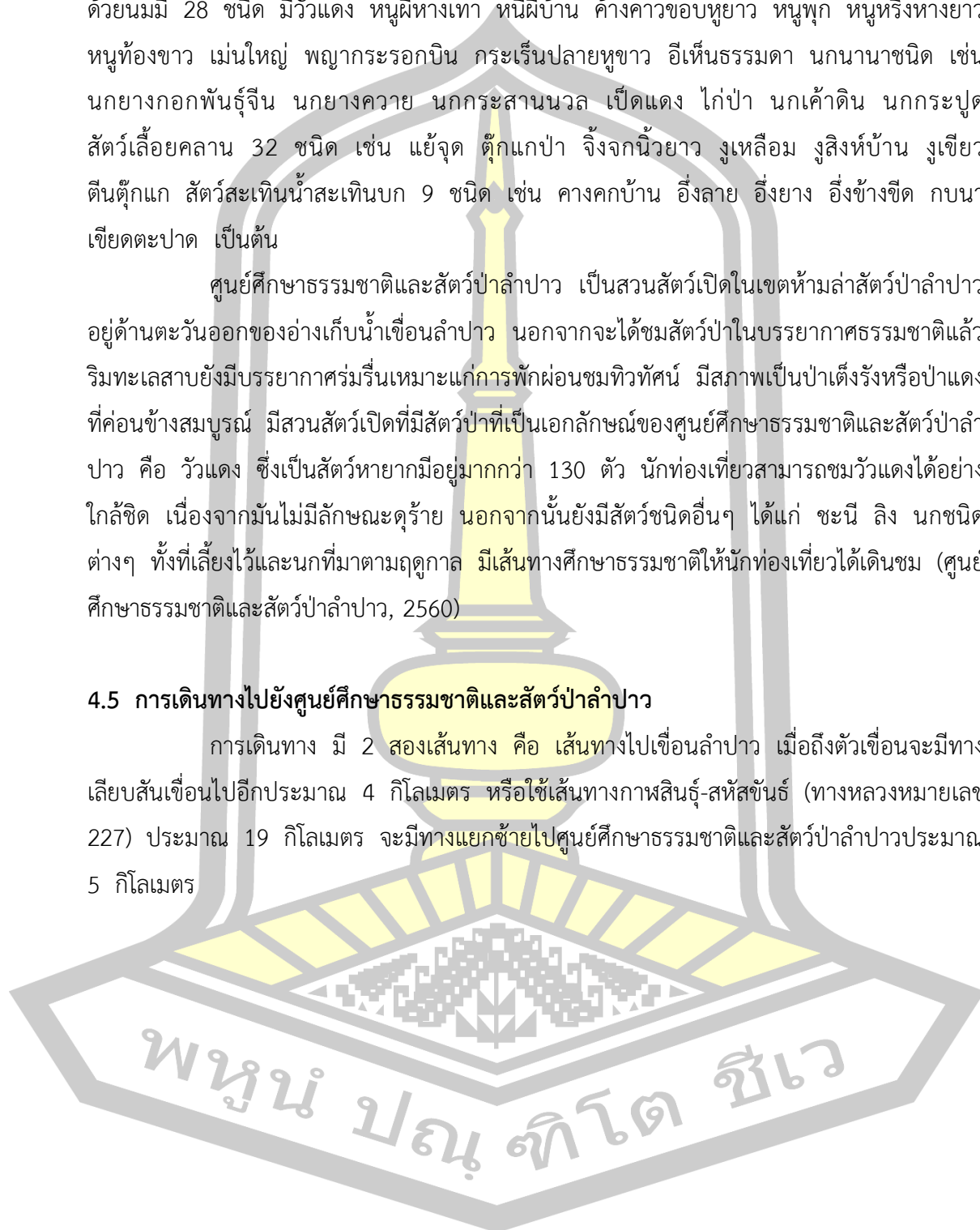
พื้นที่หาดหญ้า สะพานเชื่อมแผ่นดิน ผืนป่า และผืนน้ำ ฤดูฝน ที่มีน้ำท่วมทันระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำลำปาง เอ่อสูงขึ้นและค่อยๆ ลดลงเมื่อฤดูแล้งมาถึง ผืนดินโดยรอบอ่างเก็บน้ำจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยชั้นต่ำสุดมักเป็นกรวดทราย ถัดขึ้นมาเป็นที่ราบตะกอนดินชายหาด ผักขม หนาม ผักเป็ด ผักเบี้ย ผักบุง และหญ้า ต่างเร่งรีบมาจับจองพื้นที่ ก่อให้เกิดระบบนิเวศหาดหญ้าริมอ่างเก็บน้ำลำปาง แม้ไม่จากป่าเต็งรังที่อยู่ใกล้ส่งเมล็ดไม้ลูกไม้ เดินทางมากับแมลงและสัตว์ป่า เพื่อมายึดครองผืนแผ่นดินใหม่ กลายเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่าจำพวกกระทิงป่า แมลง ผีเสื้อ นกป่า และวัวแดง

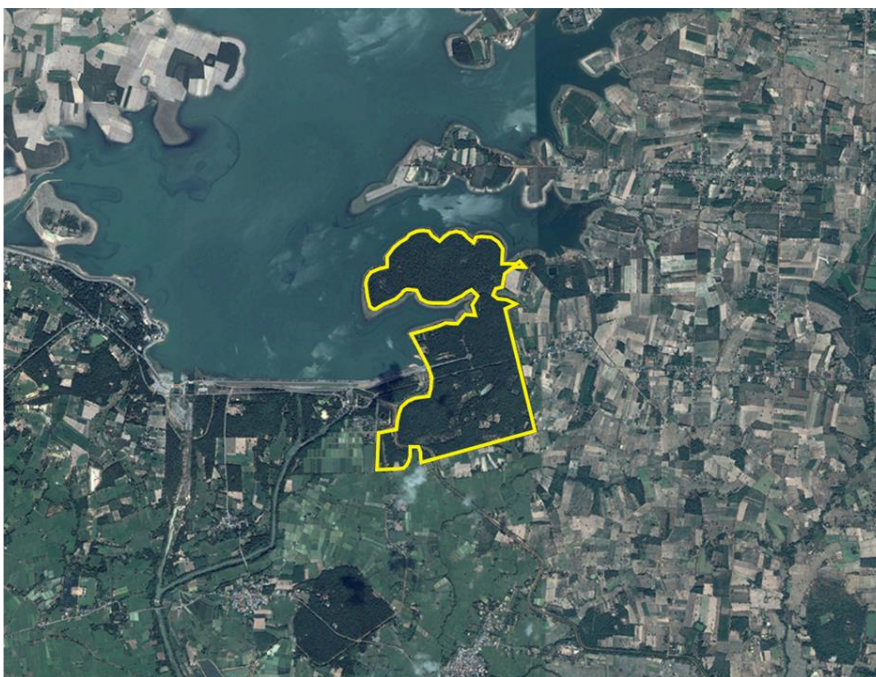
ป่าเต็งรังริมอ่างเก็บน้ำลำปาวมีสัตว์ป่าน้อยใหญ่หลายชนิดอาศัยอยู่ เช่น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมี 28 ชนิด มีวัวแดง หนูผีทางเทา หนูผีบ้าน ค้างคาวขอบหูขาว หนูพุก หนูหริ่งหางยาว หนูท้องขาว แม่นใหญ่ พญากระรอกบิน กระเรียนปลายหูขาว อีเห็นธรรมดา นกนานาชนิด เช่น นกยางกอกพันธุ์จีน นกยางควาย นกกระสานวล เป็ดแดง ไก่ป่า นกเค้าดิน นกกระปูด สัตว์เลื้อยคลาน 32 ชนิด เช่น แย้จุด ตุ๊กแกป่า จิ้งจกนิ้วยาว งูเหลือม งูสิงห์บ้าน งูเขียว ตีนตุ๊กแก สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 9 ชนิด เช่น คางคกบ้าน อึ่งลาย อึ่งยาง อึ่งข้างขีด กบนา เขียดตะปาด เป็นต้น

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว เป็นสวนสัตว์เปิดในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าลำปาว อยู่ด้านตะวันออกของอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำปาว นอกจากจะได้ชมสัตว์ป่าในบรรยากาศธรรมชาติแล้ว ริมทะเลสาบยังมีบรรยากาศร่มรื่นเหมาะแก่การพักผ่อนชมทิวทัศน์ มีสภาพเป็นป่าเต็งรังหรือป่าแดง ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีสวนสัตว์เปิดที่มีสัตว์ป่าที่เป็นเอกลักษณ์ของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว คือ วัวแดง ซึ่งเป็นสัตว์หายากมีอยู่มากกว่า 130 ตัว นักท่องเที่ยวสามารถชมวัวแดงได้อย่างใกล้ชิด เนื่องจากมันไม่มีลักษณะดุร้าย นอกจากนั้นยังมีสัตว์ชนิดอื่นๆ ได้แก่ ชะนี ลิง นกชนิดต่างๆ ทั้งที่เลี้ยงไว้และนกที่มาจากฤดูกาล มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวได้เดินชม (ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว, 2560)

4.5 การเดินทางไปยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว

การเดินทาง มี 2 สองเส้นทาง คือ เส้นทางไปเขื่อนลำปาว เมื่อถึงตัวเขื่อนจะมีทางเลียบริมเขื่อนไปอีกประมาณ 4 กิโลเมตร หรือใช้เส้นทางกาฬสินธุ์-สหัสขันธ์ (ทางหลวงหมายเลข 227) ประมาณ 19 กิโลเมตร จะมีทางแยกซ้ายไปศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวประมาณ 5 กิโลเมตร

ที่มา : <https://www.google.co.th/maps/place>

ภาพประกอบที่ 2 แสดงขอบเขตของโครงการบริเวณศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว

4.6 สิ่งอำนวยความสะดวกในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว

ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว มีอาคารที่ทำการที่ให้บริการข้อมูลความรู้การจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับป่าและสัตว์ธรรมชาติ รวมถึงการอนุรักษ์การบำรุงรักษามีค่ายอบรมสัมนนาที่พักแรมมีเจ้าหน้าที่ไว้เป็นวิทยากรร่วมในการจัดกิจกรรมค่ายพักแรมของโรงเรียนที่มาขอใช้สถานที่ มีหอประชุมลานรอบกองไฟจัดเส้นทางเดินป่า สถานที่พักผ่อนเขตศึกษาพันธุ์สัตว์ป่าพันธุ์พืชธรรมชาติ และสวนสุขภาพ เป็นต้น อีกทั้งมีสุขา ร้านอาหารไว้คอยบริการ และยังมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นไว้คอยแนะนำให้ความรู้ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ระหว่างทางมายังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวก็มีป้ายชี้ทางเข้าถึงอย่างเข้าใจง่าย

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว มีบ้านพักและสถานที่ตั้งแคมป์บริการ โดยต้องทำจดหมายขออนุญาตล่วงหน้าถึง หัวหน้าสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าลำปาว ตู้ ปณ. 120 อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 46000 หรือผู้อำนวยการสำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

กิจกรรมที่น่าสนใจในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาธรรมชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช การมาพักผ่อนหย่อนใจ ช่วงเวลาสำหรับการมาท่องเที่ยว ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเปิดให้เข้าชมทุกวัน เวลา 07.00-18.00 น. และไม่เสียค่าใช้จ่ายค่าเข้าชมสำหรับการมาเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจาก การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังนี้

สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และภัทรพร สร้อยทอง (2545) ได้ศึกษาการบริหารและจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การศึกษาเปรียบเทียบ จัดระดับการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการบริหาร และการจัดการเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่นๆ โดยใช้เครื่องมือในการศึกษา คือ แบบจำลองการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการปรับแต่งให้เป็นแบบสำรวจเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากภาคสนามและแบบสอบถามที่นำไปเก็บข้อมูลกับหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ บุคลากรที่ปฏิบัติงานภายในอุทยาน นักท่องเที่ยว ประชาชนละแวกใกล้เคียง พบว่า 1) อุทยานมีความสามารถที่จะบริหารและจัดการองค์การที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การต่างกัน 2) ระดับความสามารถในการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งมีความใกล้เคียงกัน

สมบัติ เชื้ออาทร (2551) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านทรงไทย ปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า สาเหตุที่ชุมชนปลายโพงพางสามารถจัดการให้ ตลอดสองฝั่งคลองเป็นชุมชนที่สงบ มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม มีสวนผลไม้ ต้นจาก มีบ้านเรือนเป็นบ้านทรงไทยที่มีอายุประมาณ 100 ปี เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนปลายโพงพาง และสามารถจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้านปลายโพงพางเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้จากปัจจัย 3 ประการ คือ 1) นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการแก้ปัญหาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม 2) สภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมภายในชุมชน และ 3) การได้รับการช่วยเหลือการสนับสนุนจากภาครัฐวิสาหกิจในการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรง คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) หน่วยงานภาครัฐคือ จังหวัดสมุทรสงคราม และสุดท้าย คือความร่วมมือจากชาวบ้านภายในชุมชน และผู้นำท้องถิ่น และนอกจากนั้นยังพบผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้าน 2 ด้าน ได้แก่ ผลกระทบด้านดี คือ มีการปรับปรุงบ้านพักให้สะอาดทันสมัย เป็นการสร้างความรักความภูมิใจ รวมไปถึงการทำรายได้ในชุมชนไปพร้อมๆ กัน ปัญหาในด้านเสียพบการพังทลายของสองฝั่งคลอง มลภาวะทางเสียงจากเรือยนต์ และที่ตามมาคือปัญหาขยะที่มาจากนักท่องเที่ยวที่ทำความสกปรกให้กับคลอง

วาทีณี หมอไทย (2552) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา พบว่าสมาชิกในชุมชนรวมกลุ่มจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตพื้นที่ ร่วมกันสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยว ขอสนับสนุนเงินงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ลุ่มน้ำมูลตอนบน มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่อุดมสมบูรณ์ มีความพร้อมในด้านการพัฒนา แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน คือ ควรปฏิบัติตามแผนพัฒนาสามปี ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สร้างระบบเครือข่าย พัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมรอบด้าน และในกระบวนการสร้างแหล่งท่องเที่ยวควรนำศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนน้ำมูลมาเป็นสื่อในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการปลูกฝังเยาวชนให้มีความรัก ความภูมิใจในท้องถิ่น และยังเป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมแนวทางการจัดการต่างๆ ในการท่องเที่ยว

ศรัณญา หงส์แพง (2554) ได้ศึกษาแนวทางการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูเรือจังหวัดเลย เกี่ยวกับปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวทางการพัฒนาการบริการ และความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติภูเรือ พบปัญหาว่า การให้บริการทุกด้านมีปัญหาที่ให้การบริการไม่ทั่วถึงในช่วงของฤดูการท่องเที่ยว หรือช่วงวันหยุดติดต่อกันหลายวัน นักท่องเที่ยวจำนวนมากเกินควบคุม ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านข้อมูลพื้นฐานได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ล้วนมีความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการการท่องเที่ยว ยกเว้นเพศ และลักษณะการเดินทางไม่มีความสัมพันธ์กัน และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูเรือ ก็ควรจะมีการเตรียมการ เรื่องงบประมาณในการจ้างบุคลากร การเงิน หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงของฤดูการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวอีก

วิษชุดา ให้เจริญ (2548) ได้ศึกษาเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาชุมชนเกาะยวน้อย จังหวัดพังงา พบว่า ชุมชนเกาะยวน้อยมีกระบวนการจัดการท่องเที่ยวอยู่ 4 ประการสำคัญ ได้แก่ 1) กระบวนการในการวางแผน 2) กระบวนการในการจัดสายงาน 3) กระบวนการดำเนินงาน ยึดหลัก 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการคัดสรรนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาโฮมสเตย์ 2) ทำกิจกรรมท่องเที่ยวโดยไม่มุ่งหวังรายได้ หวังเพียงสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ 3) มีการกระจายรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวอย่างโปร่งใสเป็นธรรม และ 4) กระบวนการควบคุมการดำเนินงานต่างๆ สามารถกระตุ้นจิตสำนึกแก่

นักท่องเที่ยวและคนในชุมชนมาร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างดี และการศึกษาเรื่องนี้ยังพบปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของชุมชนเกาะยาวน้อย มี 2 ลักษณะ คือ 1) ปัจจัยภายใน เกี่ยวข้องกับการบริหารงานภายในของคณะกรรมการเอง 2) ปัญหาภายนอก สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ได้คือ การที่ชุมชนเกาะยาวน้อยต้องสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน โดยบริการ ดำเนินงานด้วยความโปร่งใส

ศิริรัตน์ โดสัมพันธมงคล (2549) ได้ศึกษาเรื่องการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในจังหวัดตาก พบว่าจังหวัดตากมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมาก โดยมีความโดดเด่นด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมากที่สุด การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทำได้ง่าย มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี มีจำนวนโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบุคลากรเพียงพอในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวพอเพียง ในแหล่งท่องเที่ยวมีป้ายสื่อความหมายชัดเจนและมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้มีการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ประกอบกับประชาชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ประกอบการมีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดการสร้างรายได้และการสร้างงาน และมีข้อเสนอแนะให้มีการอบรมความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ ปรับปรุงภูมิทัศน์ ของแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในจังหวัดตาก ควรประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการบริการการท่องเที่ยวและด้านการตลาดการท่องเที่ยว ทั้งนี้ โดยมีกิจกรรมที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาและสัมภาษณ์ การบันทึกและนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์จะดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของการดำเนินการวิจัย
2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขอบเขตของการดำเนินการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ในการทำวิจัย มีทั้งหมด 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 17 คน และสัมภาษณ์ในช่วงเดือนกันยายน 2561 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2562 ประกอบไปด้วย

- 1) เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง จำนวน 5 คน
- 2) ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน
- 3) นักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน
- 4) เจ้าหน้าที่สังกัดส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 จำนวน 2 คน

1.3 พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ศึกษาในการทำวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาที่ศูนย์ศึกษาศรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง บริเวณป่าเหนือเขื่อนลำปาง ด้านทิศตะวันออก ในเขตพื้นที่บ้านปากกล้วย หมู่ที่ 10 ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

1.4 เวลาในการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาศรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเริ่มตั้งแต่ เดือน กันยายน พ.ศ. 2561 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 6 เดือน

1.5 วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จำนวนหนึ่งชุด ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 : การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาศรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 3 : แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาศรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

2.1 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัย การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาศรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์
2. ดำเนินการสัมภาษณ์ให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือน
3. นำข้อมูลไปวิเคราะห์

2.2 ขั้นตอนดำเนินการเก็บข้อมูล

การสัมภาษณ์ (Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

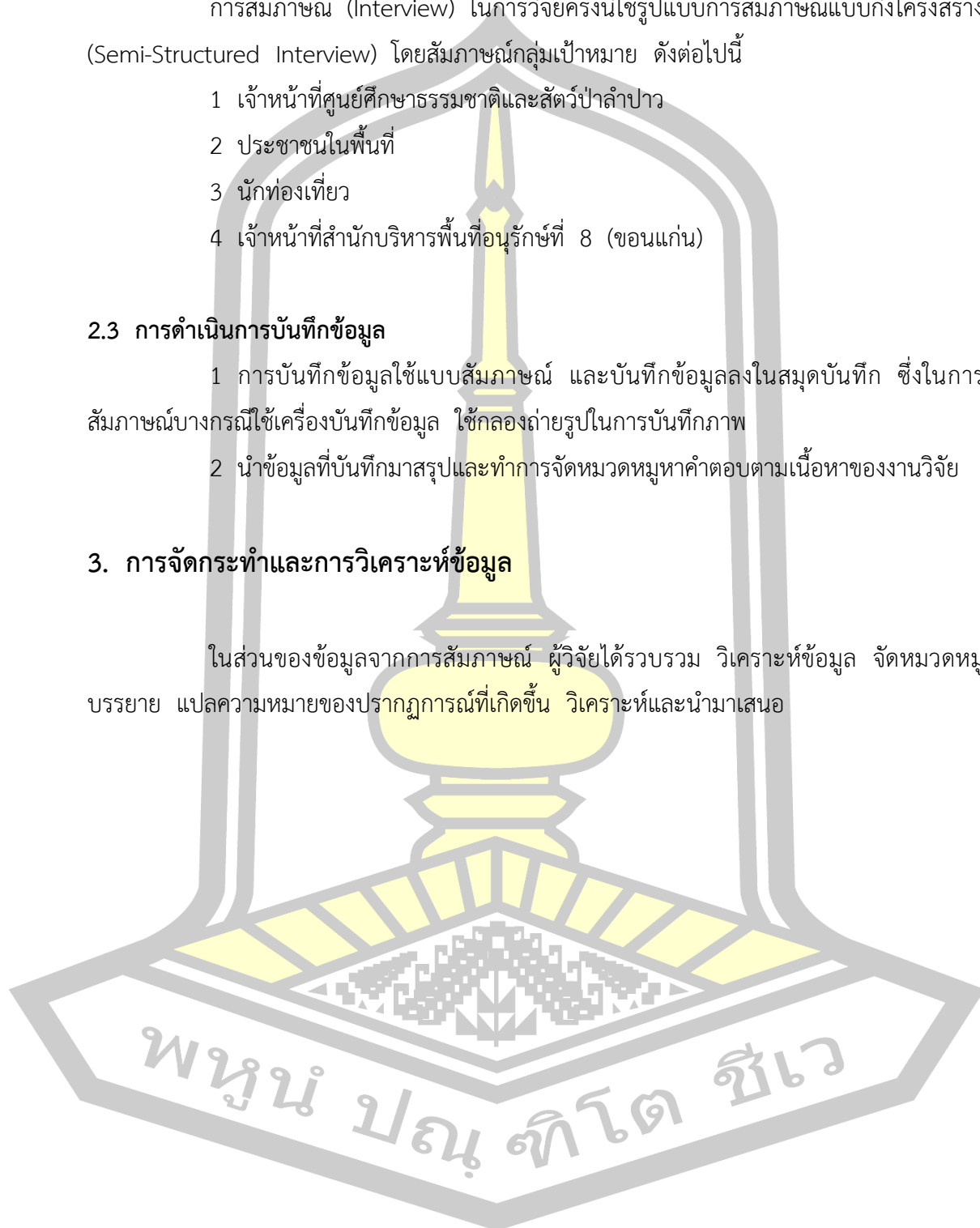
- 1 เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง
- 2 ประชาชนในพื้นที่
- 3 นักท่องเที่ยว
- 4 เจ้าหน้าที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 (ขอนแก่น)

2.3 การดำเนินการบันทึกข้อมูล

- 1 การบันทึกข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลลงในสมุดบันทึก ซึ่งในการสัมภาษณ์บางกรณีใช้เครื่องบันทึกข้อมูล ใช้กล้องถ่ายรูปในการบันทึกภาพ
- 2 นำข้อมูลที่บันทึกมาสรุปและทำการจัดหมวดหมู่หาคำตอบตามเนื้อหาของงานวิจัย

3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ บรรยาย แปลความหมายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น วิเคราะห์และนำมาเสนอ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวและศึกษาหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังต่อไปนี้

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังต่อไปนี้

1) ด้านที่พัก

1.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว พบว่าภายในศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีที่พักไว้ให้บริการ ซึ่งอยู่ในส่วนของค่ายลูกเสือ ในศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว รองรับนักท่องเที่ยวได้มากถึง 400 คน มีทั้งบ้านพักรับรองลานที่กางเต็นท์และห้องจัดประชุม ส่วนมากจะเป็นนักเรียนมาเข้าค่ายมากกว่านักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้ว่าที่พัก ภายในบ้านพักก็มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีที่พักไว้รองรับนักท่องเที่ยวและการจัดค่ายลูกเสือ สามารถรองรับคนได้ถึง 400 คน และตอนนี้ทางศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาวกำลังของบประมาณในการพัฒนาถนนทางเข้าให้เดินทางได้อย่างรวดเร็วและสะดวกสบาย”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 1, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“ทางศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาวไม่ได้มีแค่ที่พักอย่างเดียว ยังมีหอประชุมไว้จัดการประชุมหรือโครงการต่างๆ ด้วย ตอนนี้กำลังอยู่ในช่วงพัฒนาใหม่ทั้งหมด เพราะว่าเพิ่งเกิดพายุพัดต้นไม้ล้มจำนวนมาก”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 2, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

1.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า รู้แค่ที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีที่พักรับรองภายใน มีห้องประชุมอยู่ภายในค่ายลูกเสือ แต่ก็ไม่เคยเข้าไปใช้บริการ เพราะบ้านก็อยู่ไม่ได้ไกลเป็นคนในพื้นที่อยู่แล้ว ไม่รู้ว่าข้างในจะดีไหม ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ที่พักในค่ายลูกเสือภายในศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาวก็รู้ว่ามี มีทั้งลานกางเต็นท์ ห้องประชุม แต่ก็ไม่เคยมาพัก เพราะบ้านก็อยู่ไม่ได้ไกลและเป็นคนในพื้นที่อยู่แล้ว เลยไม่รู้ว่าข้างในจะดีไหม”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 2, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาวก็มีที่พักให้นักท่องเที่ยวแต่อยู่ในบริเวณของค่ายลูกเสือ มีห้องประชุมไว้คอยบริการด้วย แต่ชาวบ้านแถวนี้ก็ไม่เคยได้เข้าไปพัก”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 2, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

1.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวแทบจะทั้งหมดไม่รู้เลยว่ามีที่พักภายในศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว เพราะไม่มีการโฆษณาเลยว่ามีที่พักรับรองหรือห้องประชุมไว้คอยบริการ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ส่วนตัวแล้วไม่รู้เลยว่ามีบ้านพักรับรองด้วย เนื่องจากไม่มีการโฆษณาใดๆ เลยว่ามีที่พักรับรองหรือหอประชุมสำหรับจัดเลี้ยง”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 1, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็คงไม่รู้ว่ามียี่พักภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง เพราะว่าทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ก็ไม่ได้มีการโปรโมทในเรื่องนี้ ”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“ไม่รู้เลยว่ามียี่พักภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง เนื่องจากไม่เคยได้ยินหรือโฆษณาเชิญชวนให้มาพัก มาเพราะได้ยินมาว่าในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง เป็นคล้ายๆ สวนสัตว์เปิด”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

1.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ พบว่า ด้านที่พักภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีห้องประชุมเพียงพอต่อการรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากและมีการดูแลอยู่ตลอด ทางสำนักบริการพื้นที่ก็ได้มีการลงพื้นที่ไปสำรวจและเพิ่มเงินงบประมาณในการจัดการเกี่ยวกับด้านที่พักอยู่ทุกๆ ปี ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ทางด้านที่พักภายใน ห้องประชุมเพียงพอต่อการรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบครัน”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางมีบ้านพัก ลานกางเต็นท์และห้องประชุมไว้คอยรับรองนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก และมีการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านที่พักสามารถสรุปได้ว่า ที่พักของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางอยู่ภายในส่วนของค่ายลูกเสือสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เยอะ มีลานกางเต็นท์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีห้องประชุมเพียงพอต่อการรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก แต่นักท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้ว่ามียี่พัก มีบ้านพักรับรอง เพราะไม่มีการโฆษณาเลยว่ามียี่พักรับรองหรือหอประชุม ประชาชนในพื้นที่ก็รู้ว่ามีบ้านพักรับรอง มีห้องประชุมอยู่ภายในค่ายลูกเสือ แต่ก็ไม่เคยเข้าไปใช้บริการ เพราะเป็นคนในพื้นที่อยู่แล้ว

2) ด้านการคมนาคม

2.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผา พบว่า ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผาสามารถมาได้สองทาง ทางแรก ใช้ถนนกาฬสินธุ์-สหัสขันธ์ ไปศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผาประมาณ 24 กิโลเมตร หรือทางที่สอง ถนนอำเภอยางตลาด-กาฬสินธุ์ จะมีทางแยกซ้ายไปยังศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผาประมาณ 30 กิโลเมตร การเดินทางค่อนข้างง่ายและสะดวก ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“เส้นทางการมายังศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผา มาได้สองเส้นทาง เส้นทางแรกใช้ถนนสหัสขันธ์ เส้นทางที่สองใช้ถนนยางตลาด ระหว่างทางจะมีป้ายบอกอยู่ตลอดทาง มีความสะดวกและรวดเร็ว”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผาคนที่ 3, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“เส้นทางการมายังศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผา มาง่ายมากตรงอย่างเดียว มีป้ายบอกทางชัดเจน ไม่ห่างจากตัวเมืองเกินไป มีเพียงเส้นทางเข้าไปยังภายในศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผาเท่านั้นที่ยังเป็นหลุมเป็นบ่อทางศูนย์ก็กำลังจะทำการแก้ไขเพื่อความสะดวกสบายในการเดินทางของนักท่องเที่ยว”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผาคนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

2.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า ทางเข้าของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผาเดินทางเข้าไปลำบาก ถนนเป็นหลุม เสื่อมโทรมรถสัญจรไปมาลำบาก ส่วนเส้นทางมายังศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผาค่อนข้างดีเดินทางสะดวก มีป้ายบอกทางชัดเจนตลอดทาง ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ทางเข้าศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผาหลุมขรุขระมากเป็นช่วงๆ ขาดการดูแล แก้ไขปรับปรุงมาเป็นเวลานาน ในส่วนของเส้นทางมาศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าผาค่อนข้างดี”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“ทางเข้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางไม่ค่อยดีเท่าไร ถนนเสื่อมโทรม น่าจะมีการปรับปรุงให้ดีกว่านี้ เพราะนักท่องเที่ยวก็เข้ามาเที่ยวทุกวันๆ ถ้าการเดินทางไม่สะดวก นักท่องเที่ยวก็คงจะไม่มาอีก”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 5, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

2.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า ทางเข้าไปยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง มีหลุมค่อนข้างเยอะ เดินทางเข้าไปลำบากน่าจะปรับปรุงตรงนี้ให้ดีกว่าเดิม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและความสะดวกในการเข้าไปยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“เส้นทางการเดินทางมายังศึกษาธรรมชาติภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ค่อนข้างเป็นหลุมเยอะ ควรจะมีการปรับปรุงให้ดีกว่าเดิมเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเข้าไปท่องเที่ยว”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“ในเรื่องของทางเข้าค่อนข้างเข้ามาลำบากหน่อย เนื่องจากทางเป็นหลุมขรุขระพอสมควร ถ้าจะให้ดีก็น่าจะปรับปรุงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีเข้ามาทุกวัน”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 5, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

2.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ พบว่า การเดินทางเข้าไปยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางจะมีถนนบางช่วงที่ขรุขระและเป็นหลุมขนาดใหญ่ ตอนนี้อย่างศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ได้ของบประมาณในการจัดการถนนทางเข้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางที่ชำรุดและเพิ่มเลนในการปั่นจักรยานเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้มาออกกำลังกายได้ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางก็ได้ทำเรื่องของบประมาณในการพัฒนาถนนช่วงที่ขรุขระและเป็นหลุมขนาดใหญ่ ให้ดียิ่งขึ้น”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“ทางสำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 ก็ได้มีการคุยกับทางหัวหน้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวไปบ้างแล้วในการปรับปรุงถนนเพิ่มช่องจราจร และจะใช้ยางพาราเป็นส่วนผสมของถนนเพื่อเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและนโยบายของภาครัฐ”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการคมนาคมสามารถสรุปได้ว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวสามารถมาได้สองทาง ทางแรกใช้ถนนกาฬสินธุ์-สหัสขันธ์ หรือทางที่สอง ถนนอำเภอยางตลาด-กาฬสินธุ์ จะมีทางแยกซ้ายไปยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว การเดินทางค่อนข้างง่ายและสะดวก แต่การเดินทางเข้าไปภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว จะมีถนนบางช่วงที่ทรุดโทรมเป็นหลุมค่อนข้างเยอะที่รอกการแก้ไขจากทางเจ้าหน้าที่

3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ

3.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว พบว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคล้ายสวนสัตว์ขนาดเล็ก มีทัศนียภาพของเขื่อนลำปาว และยังมีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะทางกว่า 1,200 เมตร นอกจากสัตว์ป่าภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวก็มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มก็มาเล่นน้ำและตั้งแคมป์บริเวณชายหาดภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว เพราะว่ามันสวยงามเหมือนหาดดอกเกตุภายในตัวเขื่อนลำปาว ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเที่ยวยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเพราะว่ามีลักษณะคล้ายสวนสัตว์ มีสัตว์ป่าหลายชนิดให้ดู มีวิวของเขื่อนให้นักท่องเที่ยวได้เก็บภาพ จึงเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้พอสมควร”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคล้ายสวนสัตว์ขนาดเล็ก และยังมีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะทางกว่า 1,200 เมตร นักท่องเที่ยวบางกลุ่มก็มาเล่นน้ำและตั้งแคมป์บริเวณชายหาดภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

3.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า สิ่งดึงดูดใจภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ก็หนีไม่พ้นสัตว์ป่า สัตว์พื้นเมืองหลากหลายชนิดที่อยู่ภายใน เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติระยะทางกว่า 1 กิโลเมตร ธรรมชาติภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวและวิวของเขื่อนลำปาว ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“สิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว คงหนีไม่พ้นสัตว์ป่าหายาก สัตว์พื้นเมืองและลักษณะที่คล้ายสวนสัตว์เปิดของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“สัตว์ป่าภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวเลยก็ว่าได้ รองลงมาก็คงเป็นธรรมชาติภายในและเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่มีระยะกว่า 1 กิโลเมตร”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 5, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

3.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเป็นคล้ายๆ สวนสัตว์เปิด มีสัตว์ป่าหลายชนิด มีเส้นทางเดินชมธรรมชาติ และธรรมชาติภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวที่มีความร่มรื่นเขียวสงบ ใกล้เคียงธรรมชาติ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีลักษณะคล้ายสวนสัตว์เปิด มีสัตว์ป่าหายาก มีสัตว์พื้นเมืองให้ชมและศึกษา รวมไปถึงบรรยากาศภายในของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“เส้นทางการเดินศึกษาธรรมชาติภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวเลยก็ว่าได้ ทักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเพียงเพราะอยากดูสัตว์ป่าและเที่ยวชมธรรมชาติภายใน”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

3.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ พบว่า สิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว คงหนีไม่พ้นสัตว์ป่าหายากชนิดต่างๆ ที่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางได้อนุบาลไว้ รวมไปถึงธรรมชาติภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“การที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง จุดมุ่งหมายของนักท่องเที่ยวก็มีเพียงธรรมชาติและสัตว์ป่าหายากที่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางได้อนุบาลไว้”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“บรรยากาศภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางเป็นสิ่งดึงดูดใจพอๆ กับสัตว์ป่าหายากที่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางอนุบาลไว้ก่อนจะปล่อยกลับเข้าป่าเมื่อแข็งแรง”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่ม เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านสิ่งดึงดูดใจ สามารถสรุปได้ว่า ธรรมชาติภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง และสัตว์ป่าหายากหลากหลายชนิดที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ได้อนุบาลไว้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการอยากมาสัมผัสและเยี่ยมชม

4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

4.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง พบว่า ในส่วนของค่ายลูกเสือที่อยู่ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง มีเจ้าหน้าที่แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ มีป้ายบอกเส้นทางการเข้ามายังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและภายในเส้นทางการเดินศึกษาธรรมชาติภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางก็ได้มีป้ายบอกทางป้ายให้ความรู้ต่างๆ ตามเส้นทาง ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ภายในศูนย์ศึกษารธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวก็จะมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่คอยให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและนักเรียนที่มาเข้าค่ายลูกเสือ ทางเดินศึกษารธรรมชาติก็จะมีป้ายบอกชนิดต้นไม้ต่างๆ ตามทรงสัตว์ก็จะมีป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ชนิดต่างๆ”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“ภายในศูนย์ศึกษารธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว มีสิ่งอำนวยความสะดวกตั้งแต่ป้ายบอกทาง ป้ายให้ความรู้ต่างๆ ตามเส้นทางศึกษารธรรมชาติ และยังมีเจ้าหน้าที่คอยรักษาความปลอดภัยอยู่ภายใน”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

4.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า ทางมีศูนย์ศึกษารธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก และรักษาความปลอดภัยอยู่ตลอด มีที่นั่งพักผ่อน มีป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์แต่ละชนิด มีป้ายบอกชนิดต้นไม้ ป้ายเตือนและป้ายให้ความรู้ต่างๆ ทั่วบริเวณศูนย์ศึกษารธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ทางศูนย์ศึกษารธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ก็มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำต่างๆ และคอยรักษาความปลอดภัยอยู่ตลอด สิ่งอำนวยความสะดวกที่ที่นั่งพักผ่อน ป้ายเตือนป้ายให้ความรู้ต่างๆ”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 2, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“นอกจากศูนย์ศึกษารธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวจะมีเจ้าหน้าที่คอยรักษาความปลอดภัย อำนวยความสะดวกแล้วแล้วก็ยังมีที่พักผ่อนหย่อนใจ ในแต่ละจุดทั่วบริเวณ”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 3, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

4.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกต่างๆ ยังดูแลไม่คอยทั่วถึงเท่าไร บางจุดก็ไม่มีเจ้าหน้าที่อยู่แนะนำอำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัย ป้ายเตือนหรือที่พักผ่อนบางจุดก็เก่าจนเกินไป ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกต่างๆ แต่ดูแลแล้วรู้สึกว่าจะเจ้าหน้าที่คู่มือน้อยกว่าที่คิดไว้มากไม่น่าจะดูแลได้ทั่วถึงเท่าไร”

(นักท่องเที่ยวกคนที่ 4, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“ป้ายเตือนป้ายให้ความรู้ต่างๆ มีบอกเกือบทุกจุด แต่บางจุดก็เก่าจนเกินรวมไปถึงที่นั่งพักผ่อน และเจ้าหน้าที่คู่มือน้อยจนเกินไป ไม่น่าจะจะสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยวดูได้อย่างทั่วถึงหรือไม่”

(นักท่องเที่ยวกคนที่ 5, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

4.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ พบว่า มีป้ายบอกทางไปยัง ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวอยู่ตลอดทาง และมีป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ต้นไม้ต่างๆ ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวและมีเจ้าหน้าที่คอยรักษาความปลอดภัยให้กับ นักท่องเที่ยวยุ่ตลอด แต่อาจจะน้อยไปเนื่องจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว เกษียณออกไปหลายคน ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ป้ายบอกทางไปยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีบอกอยู่ตลอดทาง ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวก็มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก ให้แก่นักท่องเที่ยวยุ่ตลอด”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“มีการจัดเวรรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวยุ่และจัดเจ้าหน้าที่คอยให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวยุ่ แต่อาจจะยังไม่ค่อยทั่วถึงเนื่องจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว เกษียณออกไปหลายคน”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่ม เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถสรุปได้ว่า ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวยุ่และจัดเจ้าหน้าที่คอยให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวยุ่แต่ยังไม่ค่อยทั่วถึงเนื่องจาก เจ้าหน้าที่เกษียณออกไปหลายคน และในส่วนของป้ายบอกทางป้ายให้ความรู้ก็มีครบครัน

5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

5.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่า พบว่า มีกิจกรรมต่างๆ ภายในค่าย เช่น กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฐานความรู้ทางธรรมชาติ กิจกรรมศึกษาพฤติกรรมสัตว์ป่า ในแต่ละกิจกรรมก็จะมีเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยดูแล ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับธรรมชาติอยู่เรื่อยๆ ทั้งค่ายเยาวชนในการเรียนรู้ธรรมชาติ นิทรรศการต่างๆ เกี่ยวกับธรรมชาติ”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“กิจกรรมหลักของทางศูนย์คือ ค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ในแต่ละกิจกรรมก็จะมีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้และดูแลอย่างใกล้ชิด”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

5.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า มีกิจกรรมการให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติจัดขึ้นอยู่เรื่อยๆ ทั้งค่ายลูกเสือ ค่ายเยาวชนรักษ์ป่า มีกิจกรรมให้ทำเกี่ยวกับธรรมชาติระบบนิเวศ กิจกรรมต่างๆ ที่ให้มีส่วนร่วมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้เดินป่าดูธรรมชาติ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีการจัดกิจกรรม จัดโครงการขึ้นอยู่เรื่อยๆ และประชาชนในพื้นที่เองก็ได้มีส่วนร่วมในการร่วมโครงการ กิจกรรมต่างๆ ของทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว เช่น ปลูกป่าและการทำแนวกันไฟป่า”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 2, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“ไม่ค่อยรู้ว่ากิจกรรมอะไรบ้าง แต่ที่จัดกิจกรรมบ่อยๆ คือ การเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาหรือป้องกันภัย”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 3, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

5.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางก็มีกิจกรรมค่อนข้างเยอะแต่จัดเป็นช่วงๆ แต่กิจกรรมที่มีตลอดคือการเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ ภาพกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางได้จัดขึ้นในแต่ละปีก็มีให้ดู มีทั้งกิจกรรมดูนก ฝึกเสือและแมลง กิจกรรมศึกษาพฤติกรรมสัตว์ป่า ชมนิทรรศการ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของการสัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ก็มีกิจกรรมค่อนข้างเยอะแต่จัดเป็นช่วงๆ แต่กิจกรรมที่มีตลอดคือการเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“ภาพกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางได้จัดขึ้นในแต่ละปีก็มีให้ดู มีทั้งกิจกรรมดูนก ฝึกเสือและแมลง กิจกรรมศึกษาพฤติกรรมสัตว์ป่า ชมนิทรรศการ”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 4, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

5.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ พบว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางมีกิจกรรมการท่องเที่ยวมากมาย เช่น กิจกรรมค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฐานความรู้ทางธรรมชาติ กิจกรรมดูนก ฝึกเสือและแมลง กิจกรรมศึกษาพฤติกรรมสัตว์ป่าซึ่งตัวอย่างบางส่วนของการสัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“มีหลากหลายกิจกรรมที่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางจัดขึ้น เช่น นิทรรศการ การบรรยาย เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นอยู่เรื่อยๆ เช่น กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ ที่จัดขึ้นทุกปี”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่ม เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวมีตลอดทุกปี เช่น นิทรรศการ

การบรรยาย เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมต่างๆ ก็จะจัดขึ้นในแต่ละช่วงฤดูต่างๆ

6) ด้านการมีส่วนร่วม

6.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าผา พบน้ำักท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมก็คือการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนระบบนิเวศ นานๆ ที่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าผา จะได้ขอความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ แต่ที่บ่อยๆ คือการขอแรงประชาชนแถวนี้ไปทำแนวกันไฟป่า เพราะมันสามารถลามมายังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าผาและหมู่บ้านแถวนี้ได้ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้มามีส่วนร่วมในการพัฒนาอะไร จะมีบ่อยๆ ก็คือการช่วยทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าผาทำแนวกันไฟป่า”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าผาคนที่ 3, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“นานๆ ที่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าผา จะได้ขอความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ แต่บ่อยๆ เลยคือการขอแรงชาวบ้านมาทำแนวกันไฟป่าเพราะมันสามารถลามมายังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าผาและหมู่บ้านแถวนี้ได้”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าผาคนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

6.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า ประชาชนในพื้นที่เองก็ได้มีส่วนร่วมในการร่วมโครงการ กิจกรรมต่างๆ ของทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าผา เช่น ปลูกป่า และการทำแนวกันไฟป่าอยู่ทุกๆ ปี เพราะก่อนหน้านี้เคยมีไฟป่าเกิดขึ้น จึงต้องป้องกันไฟป่าลุกลามมายังชุมชน ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ถ้าบอกว่าการมีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาหรือป้องกันภัย ประชาชนในพื้นที่ก็มีส่วนร่วมในการช่วยเจ้าหน้าที่ทำแนวป้องกันไฟป่า เพราะก่อนหน้านี้เคยมีไฟป่าเกิดขึ้น ปีนี้จึงมีการป้องกันการเกิดไฟป่าไว้ก่อน หัวหน้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าผาคนใหม่ก็เลยอยากให้ป้องกันตั้งแต่ต้นเหตุแล้วก็มาขอความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ก็ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมขึ้นมา”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“ประชาชนในพื้นที่เองก็ได้มีส่วนร่วมในการร่วมโครงการ กิจกรรมของทางศูนย์ ศึกษาศรัทธาและสัตว์ป่าลำปาวคือการทำแนวกันไฟฟ้าช่วยเจ้าหน้าที่”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 5, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

6.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวไม่ค่อยมีส่วนร่วมอะไรในการ ช่วยอนุรักษ์หรือพัฒนาอะไร ถึงแม้จะไม่มีส่วนร่วมในการช่วยจัดการศูนย์ศึกษาศรัทธาและสัตว์ป่า ลำปาว แต่นักท่องเที่ยวก็สามารถเที่ยวอย่างเป็นมิตรและไม่ทำลายธรรมชาติได้ แต่ทางศูนย์ศึกษา ธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีการประกาศว่าจะมีการจัดกิจกรรมอะไรเมื่อไหร่ คาดว่านักท่องเที่ยว บางกลุ่มอาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบ้าง ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว คงทำได้แค่ไม่ทิ้งขยะ ในพื้นที่ หรือถ้าทางศูนย์ศึกษาศรัทธาและสัตว์ป่าลำปาว มีการประกาศว่าจะมีการจัดกิจกรรม อะไรเมื่อไหร่ คาดว่านักท่องเที่ยวบางกลุ่มอาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบ้าง แต่ทางศูนย์ศึกษา ธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวก็ไม่ได้มีป้ายประกาศเชิญชวนกิจกรรมใดๆ”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“นักท่องเที่ยวไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการอะไรเท่าไร นอกจากการ ท่องเที่ยวที่ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 5, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

6.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่า พบว่า ทางสำนักบริการพื้นที่ ก็มีมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือหรือการพัฒนาศูนย์ศึกษาศรัทธาและสัตว์ป่าลำปาวมาโดยตลอด ทั้ง การปรับภูมิทัศน์หลังจากเกิดพายุและสรรหาแนวทางในการจัดการภายใน เนื่องจากศูนย์ศึกษา ธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวขึ้นกับสำนักบริการพื้นที่โดยตรง ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์ มีดังต่อไปนี้

“ทางศูนย์ศึกษาศรัทธาและสัตว์ป่าลำปาวก็ได้ทำเรื่องขอขบประมาณในการ พัฒนามาบ้างแล้ว เพราะก่อนหน้านี้ก็มีพายุเข้าทำให้โทรมไปเยอะ ล่าสุดเพิ่งขอการสนับสนุนรถ เคนเข้าไปช่วยขนไม้ที่ล้มออกจากพื้นที่ เพื่อปรับทัศนียภาพใหม่”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“สำนักบริการพื้นที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาว
ทุกอย่างเนื่องจากศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาวขึ้นกับสำนักบริการพื้นที่โดยตรง”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่ม เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมี
ส่วนร่วม สามารถสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการจัดการแต่มีส่วนร่วมใน
การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ได้ ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาวก็มีการขอความร่วมมือจากทั้ง
ประชาชนในพื้นที่และสำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์
ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังต่อไปนี้

1) ด้านที่พัก

1.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาว พบว่า ทางศูนย์
ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาว ก็มีการของบประมาณในการปรับปรุงและพัฒนาบ้านพักให้น่าอยู่
และเกิดความประทับใจอยู่เสมอ เนื่องจากมีค่ายเยาวชนมาใช้บริการอยู่ตลอด ลานกางเต็นท์ ห้อง
ประชุม ทางศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาวก็มีการปรับปรุงมีทัศนียภาพที่สวย
บริเวณ มีการพัฒนา
อยู่เสมอ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ภายในบ้านพักทางศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาว มีการปรับปรุงอยู่เสมอ
หลังจากมีการเข้าพักเพื่อความสวยงามน่าพักผ่อน บริเวณรอบๆ ลานกางเต็นท์จะปรับปรุงให้อยู่ใน
สภาพที่พร้อมใช้งานทุกๆ ครั้งที่มีการเข้าค่ายหรือจัดกิจกรรมต่างๆ และห้องประชุมมีการจัด
ระเบียบตกแต่งให้น่าใช้งานและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาวคนที่ 1, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาว มีการของบประมาณในการปรับปรุงพัฒนา
บ้านพักภายในอยู่เป็นระยะเพื่อทำให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด มีความน่าพักอาศัยและให้นักท่องเที่ยว
ประทับใจตลอดเวลาที่เข้าพัก เนื่องจากมีค่ายเยาวชน มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการเกือบทั้งปีจึงเกิด
ความทรุดโทรมไปตามเวลา”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าล่าปาวคนที่ 2, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

1.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า ไม่เคยมาพักเพราะบ้านก็อยู่ไม่ได้ไกล ถ้าอยากให้นักท่องเที่ยวมาพักมันก็ต้องมีการพัฒนาในส่วนของที่พักให้น่าอยู่ ห้องประชุมให้น่าใช้งาน แล้วก็ต้องโปรโมทด้วยว่าศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว มีบ้านพักรับรองที่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ไม่เคยมาพักเพราะบ้านก็อยู่ไม่ได้ไกล ถ้าอยากให้นักท่องเที่ยวมาพักมันก็ต้องมีการพัฒนาในส่วนของที่พักให้น่าอยู่ ห้องประชุมให้น่าใช้งาน”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 1, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“ที่นั่นพักถ้าต้องการให้นักท่องเที่ยวมาพักเยอะๆ ก็น่าจะมีการปรับปรุงให้มันดีๆ ไว้แล้วก็ต้องโปรโมทด้วยว่าศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว มีบ้านพักรับรองที่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 2, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

1.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้ว่าบ้านพักรับรอง เพราะไม่มีการโฆษณาเลยว่ามีที่พักรับรองหรือหอประชุม ควรที่จะมีการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้ จึงควรที่จะโปรโมท หรือโฆษณาออกไปว่าศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ก็มีบ้านพักรับรองนักท่องเที่ยว ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ภายในมีลานกางเต็นท์ มีห้องประชุมไว้จัดงานประชุม นิทรรศการ แต่ถ้าอยากจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการบ้านพักรับรองควรจะมีการประชาสัมพันธ์และปรับปรุงในส่วน of บ้านพักให้ดีขึ้น”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 1, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“นักท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้ว่าบ้านพัก ศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาวควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้เป็นวงกว้างมากกว่านี้”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

1.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ พบว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ และสัตว์ป่าลำปาวยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ควรประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้ว่าที่บ้านพัก มีค่ายลูกเสือ มีห้องประชุมที่สามารถรองรับคนได้จำนวนมาก ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ด้านที่พักภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีห้องประชุมเพียงพอต่อการรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากและมีการดูแลอยู่ตลอด แต่ก็ขาดการประชาสัมพันธ์ว่าศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวก็มีที่พักรับรองเพียงพอต่อคนจำนวนมาก”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ในการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทั่วไปได้รู้ว่าทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีอะไรบ้างในนั้น”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านที่พักสามารถสรุปได้ว่า ที่พักรับรองในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวก็อยู่ในเกณฑ์กลางๆ ยิ่งงักก็ควรมีการพัฒนาบริเวณรอบๆ ที่พัก และปรับปรุงที่พักอยู่เสมอและยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวหรือคนทั่วไปได้รู้ว่าภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีจุดเด่นอะไร

2) ด้านการคมนาคม

2.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว พบว่า ตอนนี้ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ได้ของงบประมาณเพื่อมาปรับปรุงถนนและสร้างเลนรถจักรยาน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มาที่ปั่นจักรยานออกกำลังกายอย่างปลอดภัย ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“เส้นทางเข้ามายังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวที่เป็นหลุม ตอนนี้ของงบประมาณไปแล้ว ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวจะทำถนนทางเข้าใหม่และเพิ่มเลนรถจักรยานเพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มาปั่นจักรยานออกกำลังกายและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเดินทางได้สะดวก”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“ทางเข้ามายังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวกำลังมีการปรับปรุงใหม่ จะเพิ่มเลนจักรยานและทำถนนในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวใหม่ทั้งหมด เพื่อความสะดวกสบายในการเข้ามาท่องเที่ยว”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

2.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า ควรแก้ก่อนเลยคือทางเข้าไปศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว หลุมค่อนข้างเยอะ ถนนทรุดโทรมเป็นเวลานานมากแล้วแต่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ทางเข้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเป็นหลุมขรุขระจำนวนมาก ควรได้รับการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“ทางเข้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวไม่ค่อยดีเท่าไร หลุมเยอะมาก น่าจะมีการปรับปรุงให้ดีกว่านี้ เพราะค่อนข้างแคบและทรุดโทรม”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 5, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

2.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า ถนนทางเข้าทรุดโทรมมีหลุมอยู่ น่าจะปรับปรุงตรงนี้ให้ดีกว่าเดิม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและความสะดวกในการเข้าไปยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ทางเข้าค่อนข้างเข้ามาลำบากหน่อย เนื่องจากทางเป็นหลุมขรุขระ ควรปรับปรุงทางเข้าก่อน เพื่อความสะดวกสบายในการสัญจรไปมาของนักท่องเที่ยวและเจ้าหน้าที่”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและความสะดวกในการเข้าไปยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ควรที่จะมีการปรับปรุงทางเข้าให้ดีกว่านี้”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 5, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

2.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ พบว่า ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางได้ของบประมาณในการพัฒนาถนนใหม่และเพิ่มเลนในการปั่นจักรยานเพื่อความสะดวกปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ที่ได้มาออกกำลังกายภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ตอนนี้ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางได้ของบประมาณในการพัฒนาถนนใหม่ให้ใหญ่ขึ้นและเพิ่มเลนรถจักรยาน”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ได้ของบประมาณในการจัดการถนนทางเข้าศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางที่ชำรุดและเพิ่มเลนในการปั่นจักรยานเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้มาออกกำลังกายได้”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการคมนาคม สามารถสรุปได้ว่า ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางได้ของบประมาณในการจัดการถนนทางเข้าที่ชำรุดและจะเพิ่มเลนรถจักรยานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ และเป็นการเพิ่มความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวและประชาชนที่มาใช้บริการ

3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ

3.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเที่ยวยังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางเพราะว่า มีลักษณะคล้ายสวนสัตว์ มีสัตว์ป่าหลายชนิดให้ดู ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางก็มีการพัฒนาปรับปรุงกรงสัตว์ทำความสะอาดอยู่เสมอ ถ้ามีสัตว์ชนิดอื่นก็จะเอามาให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง กำลังพัฒนาและปรับในเรื่องของทิวทัศน์ภายในใหม่ เนื่องจากโดนพายุทำให้ต้นไม้หักโค่นลงมาเยอะ”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางคนที่ 3, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือสัตว์ป่าหายากและวิวทิวทัศน์บริเวณเขื่อน แต่เนื่องจากเกิดลมพายุทำให้ต้นไม้ใหญ่ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวล้มลงมาเต็มไปหมด ตอนนี้เจ้าหน้าที่จึงกำลังปรับปรุงทัศนียภาพภายในใหม่”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวคนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

3.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า สวนสัตว์ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเลยทีเดียว ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวควรจะมีสัตว์ชนิดอื่นๆ มาให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้มากกว่าเดิม ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ต้องหาสัตว์ชนิดใหม่ๆ มาให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ แล้วก็การปรับภูมิทัศน์ของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวใหม่หลังโดนพายุพัดกระหน่ำ”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“สัตว์ต่างๆ และธรรมชาติในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเลยทีเดียว ควรที่จะทำปรับปรุงให้กรงสัตว์สะอาดอยู่เสมอ”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 5, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

3.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า มีสัตว์ป่าหายากให้ดู มีธรรมชาติให้ศึกษา แต่ป้ายให้ความรู้ต่างๆ เก่าเกินกว่าจะอ่านออก และกรงสัตว์ควรทำความสะอาดบ่อยๆ ไม่ควรปล่อยให้สกปรก เนื่องจากอาจจะเป็นที่เพาะพันธุ์เชื้อโรคต่างๆ ได้ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ธรรมชาติภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวและสัตว์ป่าหายากเป็นดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาแต่ก็ควรปรับปรุงให้ดีและสะอาดอยู่เสมอ”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“วิวทิวทัศน์ค่อนข้างดี แต่สัตว์ป่าภายในเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเช่นกัน ควรมีการรักษาความสะอาดกรงสัตว์และห้องน้ำให้ดีกว่านี้และป้ายบอกชนิดสัตว์บางป้ายมองไม่ค่อยจะเห็นแล้ว”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

3.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ พบว่า ในส่วนของกรงสัตว์ที่นำมาอนุบาลก่อนที่จะปล่อยคืนสู่ธรรมชาติควรที่จะรักษาความสะอาดให้ดีกว่านี้ ไม่ควรปล่อยให้กรงสัตว์ต่างๆ สกปรกเพราะอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคได้ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“สิ่งดึงดูดใจภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง คงหนีไม่พ้นสัตว์ป่าหายากชนิดต่างๆ และธรรมชาติภายใน แต่ก็ไม่ควรปล่อยให้กรงสัตว์ต่างๆ สกปรกเพราะอาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคได้”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“ธรรมชาติภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง และสัตว์หายากหลากหลายชนิด ในส่วนของกรงสัตว์ที่นำมาอนุบาลควรที่จะรักษาความสะอาดให้ดีกว่านี้”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านสิ่งดึงดูดใจ สามารถสรุปได้ว่า สิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวก็คือสัตว์และทัศนียภาพภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ควรที่จะมีการดูแลรักษาความสะอาดให้มากกว่านี้ เพื่อป้องกันโรคที่จะตามมาจากกรงสัตว์ที่สกปรก ในส่วนของทัศนียภาพภายในก็ควรที่จะมีการปรับปรุงสิ่งปลูกสร้างทำความสะอาดให้นำเข้ามาใช้บริการให้มากกว่านี้

4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

4.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง พบว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง มีการจัดเวรเจ้าหน้าที่คอยดูแลนักท่องเที่ยว แต่อาจจะไม่ค่อยทั่วถึงเพราะ เจ้าหน้าที่ค่อยๆ เกษียณไปหมด ตอนนี้ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง กำลังสรรหาเจ้าหน้าที่เข้ามาใหม่ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างทั่วถึงและมีความปลอดภัยมากขึ้น ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาระรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง มีการปรับปรุงป้ายบอกทาง ป้ายให้ความรู้ต่างๆ ตามเส้นทางศึกษาระรรมชาติอยู่เสมอ และมีเจ้าหน้าที่คอยรักษาความปลอดภัย อยู่ภายใน อาจจะมีน้อยไปหน่อย แต่กำลังสรรหาเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานเพิ่ม”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาระรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางคนที่ 3, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“ภายในศูนย์ศึกษาระรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางก็จะมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย แต่ตอนนี้เจ้าหน้าที่เริ่มน้อยลง จึงกำลังสรรหาใหม่เพื่อมาดูแลนักท่องเที่ยวภายในศูนย์ศึกษา ระรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางอย่างทั่วถึง”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาระรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางคนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

4.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า ป้ายบอกพันธุ์พืชต้นไม้ต่างๆ แล้วยัง ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ชนิดต่างๆ เริ่มเก่าและจางทำให้บอกข้อมูลอะไรไม่ได้ เจ้าหน้าที่ภายใน ศูนย์ศึกษาระรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ก็ดูแลไม่ค่อยทั่วถึงเท่าไร ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่เข้าเวรให้ มากกว่านี้ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“สวนสัตว์ภายในศูนย์ศึกษาระรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว เลยกี่ว่าได้ ทางศูนย์ศึกษาระรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางควรจะมีสัตว์ชนิดอื่นๆ มาให้นักท่องเที่ยวได้ ศึกษาเรียนรู้มากกว่าเดิม”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 2, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“มีป้ายบอกชนิดต้นไม้ ป้ายบอกชนิดสัตว์ต่างๆ ป้ายเตือนและป้ายให้ความรู้ต่างๆ ทั่วบริเวณศูนย์ศึกษาระรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง แต่ป้ายเก่าๆ ที่ไม่สามารถอ่านออกและให้ความรู้ ได้ก็มีเยอะ ควรปรับปรุงป้ายใหม่”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 3, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

4.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า เจ้าหน้าที่ในศูนย์ศึกษาระรรมชาติและสัตว์ ป่าลำปางมีจำนวนน้อยมาก ไม่สามารถให้ความรู้หรืออำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง ควรที่จะเพิ่มเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวเพิ่ม ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้ สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“สิ่งอำนวยความสะดวกก็ดูแล้วยังไม่ค่อยทั่วถึงเท่าไร บางจุดก็ไม่มีเจ้าหน้าที่อยู่แนะนำ ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่มาคอยให้ความรู้หรืออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเลย”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 4, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัย แต่บางจุดก็มีเจ้าหน้าที่เข้าไม่ถึง ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวด้วย”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 5, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

4.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ พบว่า ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ต้นไม้ต่างๆ ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวแต่ก็มีบางป้ายที่เก่าจนเกินไปควรที่จะแก้ไขเปลี่ยนใหม่ และเจ้าหน้าที่ออกไปหลายคน ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวกำลังสรรหาเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานเพิ่มซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเกษียณออกไปหลายคน ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวจึงกำลังสรรหาเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานเพิ่ม”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ต้นไม้ต่างๆ ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวแต่ก็มีบางป้ายที่เก่าจนเกินไปควรที่จะแก้ไขเปลี่ยนใหม่และมีเจ้าหน้าที่คอยรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวอาจจะน้อยเกินไปแต่ตอนนี้ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวกำลังสรรหาเจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติเพิ่ม”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถสรุปได้ว่า ป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับสัตว์เกี่ยวกับต้นไม้ต่างๆ ในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวเก่าเกินกว่าที่จะอ่านออกและให้ความรู้ได้ ควรที่จะมีการปรับปรุงและการเกษียณของเจ้าหน้าที่ ควรสรรหาเจ้าหน้าที่เข้ามาปฏิบัติงานแทนอย่างรวดเร็วเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

5.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลาว พบว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลาวมีกิจกรรมการท่องเที่ยวมากมาย เช่น กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การเรียนรู้โดยใช้ฐานความรู้ทางธรรมชาติ แต่กิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นไม่ได้มีตลอดทั้งปี มีการจัดขึ้นเป็นช่วงฤดูกาลเท่านั้น ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลาว ก็กำลังมีการจัดหา กิจกรรมการท่องเที่ยวมาเสริมให้นักท่องเที่ยวสามารถมาทำกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี ซึ่งตัวอย่าง บางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลาว มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับธรรมชาติอยู่เรื่อยๆ แต่ไม่ได้จัดตลอดทั้งปี ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลาวจะปรับปรุงและเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลาวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“ตอนนี้ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลาว จัดหากิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมในการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากกิจกรรมที่จัดเป็นประจำไม่ได้จัดขึ้นตลอดทั้งปี”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลาวคนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

5.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า มีกิจกรรมให้ทำเกี่ยวกับธรรมชาติระบบนิเวศ กิจกรรมต่างๆ ที่ให้มีส่วนร่วมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้เดินป่าดูธรรมชาติ แต่ก็ไม่ได้มีให้ทำตลอดทั้งปี ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลาวควรจะหากิจกรรมต่างๆ มาให้นักท่องเที่ยวได้ทำเป็นช่วงๆ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ค่ายต่างๆ กิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ก็มีจัดอยู่เรื่อย แต่อาจจะไม่ทั้งปี ควรหา กิจกรรมตามช่วงฤดูมาให้นักท่องเที่ยวได้ทำจะสามารถเรียกนักท่องเที่ยวมายังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลาวได้ทั้งปี”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 2, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“ไม่ค่อยรู้ว่ามิจิจกรรมอะไรบ้าง แต่ที่ได้ยินบ่อยๆ คือ การเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางควรจะมีการประชาสัมพันธ์ว่ามีกิจกรรมการท่องเที่ยวอะไรเมื่อไหร่ นักท่องเที่ยวหรือประชาชนในพื้นที่รู้จักอาจจะอยากมาร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางจัดขึ้น”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 3, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

5.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางได้จัดขึ้นในแต่ละปี มีทั้งกิจกรรมดูนก ฝึลื้อและแมลง กิจกรรมศึกษาพฤติกรรมสัตว์ป่า ชมนิทรรศการ ควรมีประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้ว่าเมื่อไหร่จะมีการจัดกิจกรรมต่างๆ อีก ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“กิจกรรมค่อนข้างเยอะแต่จัดเป็นช่วงๆ แต่กิจกรรมที่มีตลอดคือการเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ น่าจะมีการประชาสัมพันธ์ว่าจะมิจิจกรรมอะไรในช่วงไหนด้วย”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 3, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“กิจกรรมการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางมีหลากหลายแต่ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 4, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

5.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่า พบว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางมิจิจกรรมการท่องเที่ยวมากมาย เช่น กิจกรรมค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฐานความรู้ทางธรรมชาติ กิจกรรมดูนก ฝึลื้อและแมลง กิจกรรมศึกษาพฤติกรรมสัตว์ป่า ควรจะจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“มีหลากหลายกิจกรรม เช่น นิทรรศการ การบรรยาย เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ อาจจะหา กิจกรรมการท่องเที่ยวตามฤดูกาลมาเพิ่มให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามายังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางตลอดปี”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“กิจกรรมที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง จัดขึ้นในทุกๆ ปี คือ กิจกรรมค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ฐานความรู้ทางธรรมชาติ แต่ก็ยังน้อยอยู่ ควรจะจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในมากกว่าเดิม”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางมีกิจกรรมการท่องเที่ยวมากมาย แต่กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ได้มีตลอดทั้งปี มีการจัดขึ้นเป็นช่วงๆ เท่านั้น ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ควรที่จะจัดหากิจกรรมการท่องเที่ยวมาเสริมให้นักท่องเที่ยวสามารถมาทำกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี

6) ด้านการมีส่วนร่วม

6.1) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง พบว่านักท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมก็คือการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนระบบนิเวศ ส่วนชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในการช่วยเจ้าหน้าที่ทำแนวกันไฟป่าไม่ให้ลุกลาม ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางก็จะพัฒนาโครงการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในการช่วยเจ้าหน้าที่ทำแนวกันไฟป่าป้องกันการเกิดไฟป่าลุกลาม ถ้าทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางมีโครงการมาให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมก็จะขอประชาสัมพันธ์ไปยังพ่อใหญ่บ้าน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการช่วยกันพัฒนาป่ารอบชุมชน”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางคนที่ 3, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2562.)

“การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่นี้ไม่ค่อยมีบ่อยเท่าไร เพราะชาวบ้านไม่ค่อยเข้ามาในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง การขอความร่วมมือให้ประชาชนแถวนี้มาช่วยมามีส่วนร่วมก็กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ แบบปากต่อปากแทบจะน้อยและไม่ค่อยเป็นผล ต่อมาจึงประชาสัมพันธ์ผ่านผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านจะกระจายข่าวและขอความร่วมมือได้ดีกว่า”

(เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางคนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

6.2) จากการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ พบว่า ประชาชนชาวบ้านก็มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์พืชต่างๆ และการทำแนวกันไฟฟ้า การขอความร่วมมือจากประชาชนควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีกว่าเดิม เนื่องจากประชาชนในพื้นที่บางคนก็ยังไม่รู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาหรือป้องกันภัย ก็จะมีแค่การมีส่วนร่วมในการทำแนวกันไฟช่วยทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว เพื่อป้องกันไฟป่าลุกลามมายังศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 4, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

“ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวควรจะมีจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมบ้าง ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืช การทำแนวกันไฟฟ้า และควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีกว่านี้ในการขอความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่”

(ประชาชนในพื้นที่คนที่ 5, สัมภาษณ์ 22 มีนาคม 2562.)

6.3) จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการพัฒนาอะไร แต่เจ้าหน้าที่ก็สามารถแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรและไม่ทำลายธรรมชาติได้ ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“เป็นนักท่องเที่ยวไม่ค่อยมีส่วนร่วมอะไรเท่าไรเพราะมาเที่ยวแล้วก็ไป นอกจากการท่องเที่ยวแบบที่ไม่รบกวนหรือทำลายธรรมชาติ”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 2, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

“นักท่องเที่ยวไม่ค่อยมีส่วนร่วมอะไรเท่าไร เพราะเที่ยวเสร็จก็กลับไม่ได้พักค้างแรมทำกิจกรรมอะไรต่อ แต่เจ้าหน้าที่ก็สามารถแนะนำการท่องเที่ยวที่เป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวได้”

(นักท่องเที่ยวคนที่ 5, สัมภาษณ์ 23 มีนาคม 2562.)

6.4) จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สังกัดอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ พบว่า สำนักบริการพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือบูรณาการประสานงานและทางงบประมาณมาให้กับศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ซึ่งตัวอย่างบางส่วนของคำให้สัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

“ทางสำนักบริการพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือหรือบูรณาการกับศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางมาโดยตลอด ทั้งการปรับภูมิทัศน์หลังจากเกิดพายุและสรรหาแนวทางในการจัดการภายใน”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

“สำนักบริการพื้นที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องของการบริหารจัดการพื้นที่ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางหรือแม้กระทั่งงบประมาณในการอุดหนุน”

(เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2, สัมภาษณ์ 29 มีนาคม 2562.)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 กลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมก็คือการท่องเที่ยวที่ไม่รบกวนระบบนิเวศ ส่วนชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในการช่วยเจ้าหน้าที่ทำแนวกันไฟป่าไม่ให้ลุกลาม การขอความร่วมมือจากประชาชนควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีกว่าเดิม เนื่องจากประชาชนในพื้นที่บางคนก็ยังไม่รู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง เจ้าหน้าที่ที่สามารถแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรและไม่ทำลายธรรมชาติได้

พูน ปณ ทิโต ชีเว

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวและศึกษาหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. ผลการวิจัย
3. อภิปรายผลการศึกษา
4. ข้อเสนอแนะ

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) เพื่อศึกษาหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

2. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศึกษาศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังต่อไปนี้

- 1) ผลการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ (1) ด้านที่พัก มีการจัดที่พัก ห้องประชุมและลานกางเต็นท์ได้เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวจำนวนมาก (2) ด้านการคมนาคม มีการวางแผนการจัดการปรับปรุงทางเข้าศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง (3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ มีธรรมชาติและสัตว์ป่าหายากภายในศูนย์ศึกษารวมชาติและสัตว์ป่าลำปาง (4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีป้ายให้ความรู้ต่างๆ การจัดเจ้าหน้าที่คอยรักษาความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว (5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีกิจกรรมเดินป่าศึกษารวมชาติ และมีการจัดขึ้น

ตลอดทุกปี (6) ด้านการมีส่วนร่วม มีการขอความร่วมมือจากทั้งประชาชนในพื้นที่และสำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ (1) ด้านที่พัก ควรมีการพัฒนาปรับปรุงที่พักอยู่เสมอและการประชาสัมพันธ์ที่ดี (2) ด้านการคมนาคม ควรมีการพัฒนาถนนทางเข้าที่ขรุขระและเพิ่มเลนรถจักรยานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สัญจรไปมา (3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ควรมีการปรับภูมิทัศน์ภายในให้น่าชมและการดูแลรักษาความสะอาดกรงสัตว์เพื่อให้เกิดความสะอาดน่าชม (4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีการสรรหาเจ้าหน้าที่เข้ามาอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง (5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการจัดหากิจกรรมการท่องเที่ยวมาเสริมให้นักท่องเที่ยวสามารถมาทำกิจกรรมได้ตลอดทั้งปี (6) ด้านการมีส่วนร่วม ควรมีการขอความร่วมมือจากประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น

3. อภิปรายผลการศึกษา

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศึกษาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1) ด้านที่พัก

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวมีบ้านพัก ห้องประชุมที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก มีลานกางเต็นท์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แต่นักท่องเที่ยวไม่ค่อยรู้ว่ามีที่พัก เพราะไม่มีการประชาสัมพันธ์ว่ามีที่พัก ที่พักในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวก็อยู่ในระดับที่ไม่ดีและไม่แยจจนเกินไป และเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการอยู่เสมอ จึงเกิดความทรุดโทรมของบ้านพักและห้องประชุม ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว น่าจะเป็นเพราะว่า ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ขาดการวางแผนการจัดการที่ดี และขาดงบประมาณในการปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งปลูกสร้างภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวอย่างต่อเนื่อง

2) ด้านการคมนาคม

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวสามารถเดินทางได้สองเส้นทาง เส้นทางแรกใช้ถนนกาฬสินธุ์-สหัสขันธ์ หรือเส้นทางที่สอง ถนนอำเภอยางตลาด-กาฬสินธุ์ การเดินทางค่อนข้างง่ายและสะดวก แต่การเดินทางเข้าไปภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว มีถนนบางช่วงที่ทรุดโทรมเป็นหลุมจำนวนมากที่รบกวนการแก้ไขจากทางเจ้าหน้าที่ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว น่าจะเป็น

เพราะว่า ถนนทางเข้าสู่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติดและสัตว์ป่าลำปาวใช้สัญจรมาเป็นระยะเวลาานาน ขาดการซ่อมแซม และขาดงบประมาณในการปรับปรุงพัฒนาถนนทางเข้าที่ชำรุดให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ

3) ด้านสิ่งดึงดูดใจ

ทัศนียภาพภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติดและสัตว์ป่าลำปาวและสัตว์ป่าหายากหลากหลายชนิดที่ได้อนุบาลไว้เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการอยากมาสัมผัสและเยี่ยมชม จึงควรที่จะมีการปรับปรุงทัศนียภาพในให้น่าชมและควรดูแลรักษาความสะอาดให้มากกว่านี้ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว น่าจะเป็นเพราะว่า ทัศนียภาพภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติดและสัตว์ป่าลำปาวและสัตว์ป่าหายากเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ถ้าขาดการดูแลรักษาความสะอาดหรือไม่มีปรับปรุงทัศนียภาพให้น่าชมอยู่เสมอ ก็จะไม่มื่ออะไรดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติดและสัตว์ป่าลำปาวอีก

4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ศูนย์ศึกษาธรรมชาติดและสัตว์ป่าลำปาว มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและจัดเจ้าหน้าที่คอยให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวแต่ยังไม่ทั่วถึงเนื่องจาก เจ้าหน้าที่เกษียณอายุหลายคน และในส่วนของป้ายบอกทางป้ายให้ความรู้ก็มีครบครัน แต่ป้ายบางป้ายเก่าเกินกว่าที่จะอ่านให้ความรู้ได้ ควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขป้ายใหม่ และควรสรรหาเจ้าหน้าที่เข้ามาปฏิบัติงานในส่วนที่ขาดอย่างรวดเร็วเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว น่าจะเป็นเพราะว่า เจ้าหน้าที่เกษียณอายุหลายคนทำให้มีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ รวมไปถึงการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและการดูแลที่ไม่ทั่วถึงในบางจุด

5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวมีตลอดทุกปี เช่น นิทรรศการ การบรรยายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ค่ายเยาวชนอนุรักษ์ธรรมชาติ กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมต่างๆ ก็จะจัดขึ้นในแต่ละช่วงฤดูต่างๆ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว น่าจะเป็นเพราะว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ที่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติดและสัตว์ป่าลำปาวจัดขึ้นเพียงบางช่วงฤดูกาลเท่านั้น ศูนย์ศึกษาธรรมชาติดและสัตว์ป่าลำปาวจึงควรที่จะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปีเพื่อที่จะมีกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทำตลอดทั้งปี

6) ด้านการมีส่วนร่วม

นักท่องเที่ยวไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการจัดการแต่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบเป็นมิตรและอนุรักษ์ธรรมชาติ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติดและสัตว์ป่าลำปาวก็ควรจะมีการขอความร่วมมือจากทั้งประชาชนในพื้นที่และสำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 ให้มีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว น่าจะเป็นเพราะว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์ศึกษาธรรมชาติดและสัตว์ป่า

ลำปางจากประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวไม่ค่อยเกิดขึ้นเท่าที่ควร เจ้าหน้าที่ควรหากิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ให้ประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว และทางสำนักอนุรักษ์ที่ 8 เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากขึ้น

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

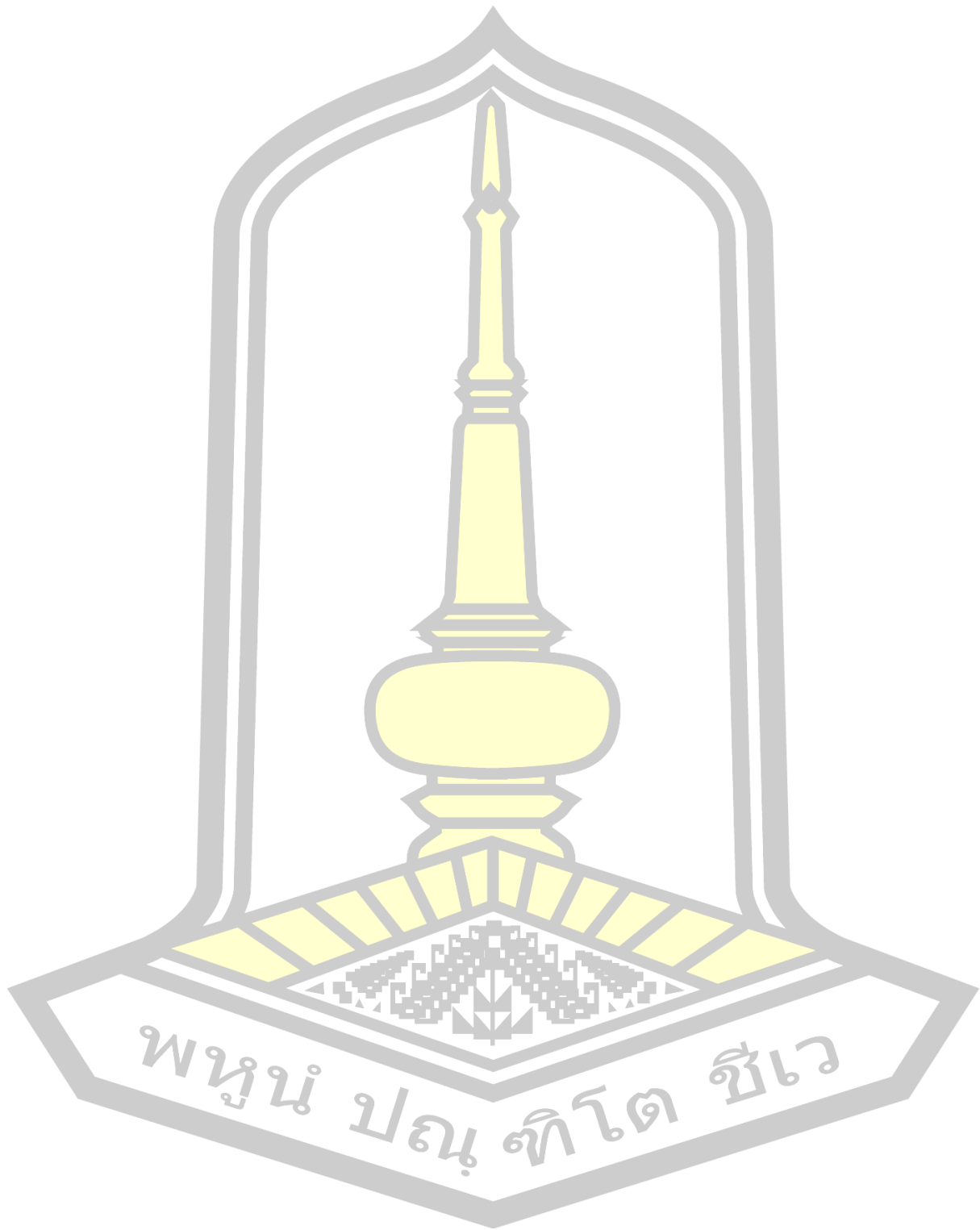
- 1) ด้านที่พักศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง มีการวางแผนการจัดการที่ดีแล้ว แต่ควรของงบประมาณในการปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งปลูกสร้างภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางอย่างต่อเนื่อง เพื่อความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยวที่เข้าพัก เนื่องจากที่พักมีการเข้าพักอยู่เสมอ ย่อมทรุดโทรมตามการใช้งาน
- 2) ด้านการคมนาคมศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการปรับปรุง ซ่อมแซม และพัฒนาถนนทางเข้าที่ชำรุดให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ เพื่อความสะดวกและปลอดภัยของนักท่องเที่ยวหรือเจ้าหน้าที่เองในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวหรือการปฏิบัติงาน
- 3) ด้านสิ่งดึงดูดใจศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ยังขาดการดูแลรักษาความสะอาดภายในและปรับภูมิทัศน์ภายในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางให้น่าชมและน่าสนใจอยู่เสมอ
- 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง มีป้ายให้ความรู้ต่างๆ ที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ให้ความรู้ใหม่ๆ และสรรหาเจ้าหน้าที่เข้ามาปฏิบัติงานในส่วนที่ขาดอย่างรวดเร็วเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง
- 5) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามฤดูกาลเพื่อให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี และเห็นควรจัดนิทรรศการให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สัตว์ป่าในพื้นที่ แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเป็นหมู่คณะหรือนักเรียนนักศึกษาที่มาเข้าค่าย เพื่อที่จะเพิ่มพูนการมีสำนึกรักธรรมชาติให้แก่เยาวชน
- 6) ด้านการมีส่วนร่วมศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง สำหรับนักท่องเที่ยวนั้น มีกิจกรรมให้ทำ แต่ทางศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง ยังขาดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ให้ประชาชนในพื้นที่ และทางสำนักอนุรักษ์ที่ 8 เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

4.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศูนย์ศึกษาระบบชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของศูนย์ศึกษาระบบชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ของ
- 3) ศักยภาพในการพัฒนาของศูนย์ศึกษาระบบชาติและสัตว์ป่าลำปาว ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษ เตชะประเสริฐ. (2556). *พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชายรักชาย (เกย์) ที่อาศัยในเขตจังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางคนที่ 1. (2562). *สัมภาษณ์*. เจ้าหน้าที่: ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง.
- เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางคนที่ 2. (2562). *สัมภาษณ์*. เจ้าหน้าที่: ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง.
- เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางคนที่ 3. (2562). *สัมภาษณ์*. เจ้าหน้าที่: ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง.
- เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปางคนที่ 4. (2562). *สัมภาษณ์*. เจ้าหน้าที่: ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง.
- เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 1. (2562). *สัมภาษณ์*. เจ้าหน้าที่: สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8.
- เจ้าหน้าที่สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 คนที่ 2. (2562). *สัมภาษณ์*. เจ้าหน้าที่: สำนักบริการพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2544). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2535). *องค์การและการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- นราวุฒิ ระพันธ์คำ. (2544). *การจัดการการผลิตและการตลาดผ้าฝ้ายของกลุ่มทอผ้าฝ้ายและตัดเย็บบ้านโคกสูง ตำบล เชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นวรรตน์ เกี้ยวมาศ. (2541). *การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตชายฝั่งทะเล กรณีศึกษา: จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นักท่องเที่ยวคนที่ 1. (2562). *สัมภาษณ์*. นักท่องเที่ยว: นักท่องเที่ยวจากจังหวัดมหาสารคามหรือกาฬสินธุ์.
- นักท่องเที่ยวคนที่ 2. (2562). *สัมภาษณ์*. นักท่องเที่ยว: นักท่องเที่ยวจากจังหวัดมหาสารคามหรือกาฬสินธุ์.

นักท่องเที่ยวคนที่ 3. (2562). *สัมภาษณ์*. นักท่องเที่ยว: นักท่องเที่ยวจากจังหวัดมหาสารคามหรือกาฬสินธุ์.

นักท่องเที่ยวคนที่ 4. (2562). *สัมภาษณ์*. นักท่องเที่ยว: นักท่องเที่ยวจากจังหวัดมหาสารคามหรือกาฬสินธุ์.

นักท่องเที่ยวคนที่ 5. (2562). *สัมภาษณ์*. นักท่องเที่ยว: นักท่องเที่ยวจากจังหวัดมหาสารคามหรือกาฬสินธุ์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์จำกัด.

ประชาชนในพื้นที่คนที่ 1. (2562). *สัมภาษณ์*. ประชาชน: บ้านหาดทอง ตำบลลำปาว อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์.

ประชาชนในพื้นที่คนที่ 2. (2562). *สัมภาษณ์*. ประชาชน: บ้านหาดทอง ตำบลลำปาว อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์.

ประชาชนในพื้นที่คนที่ 3. (2562). *สัมภาษณ์*. ประชาชน: บ้านหาดทอง ตำบลลำปาว อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์.

ประชาชนในพื้นที่คนที่ 4. (2562). *สัมภาษณ์*. ประชาชน: บ้านหาดทอง ตำบลลำปาว อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์.

ประชาชนในพื้นที่คนที่ 5. (2562). *สัมภาษณ์*. ประชาชน: บ้านหาดทอง ตำบลลำปาว อำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์.

พจนา ชัชวาล. (2551). *การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พรรณี จุฑานนท์. (2550). *รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาทะเล โดยความร่วมมือของชุมชนบ้านนาทะเล หมู่ 5 ตำบลชัยภูมิ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

ภราเดช พยัฆวิเชียร. (2543). *การวางแผนตลาดการท่องเที่ยว*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มัลลิกา ต้นสอน. (2544). *การจัดการยุคใหม่ = Modern Management*. กรุงเทพมหานคร: เอ็กชเพอร์เน็ท.

ลัดดาวรรณ และมิตร. (2559). หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. สืบค้นจาก

<https://sites.google.com/site/ecotourismbybuzz/hlak-kar-khxng-kar-thxng-theiyw-cheing-niwes>, เข้าถึงเมื่อ 11 สิงหาคม 2562.

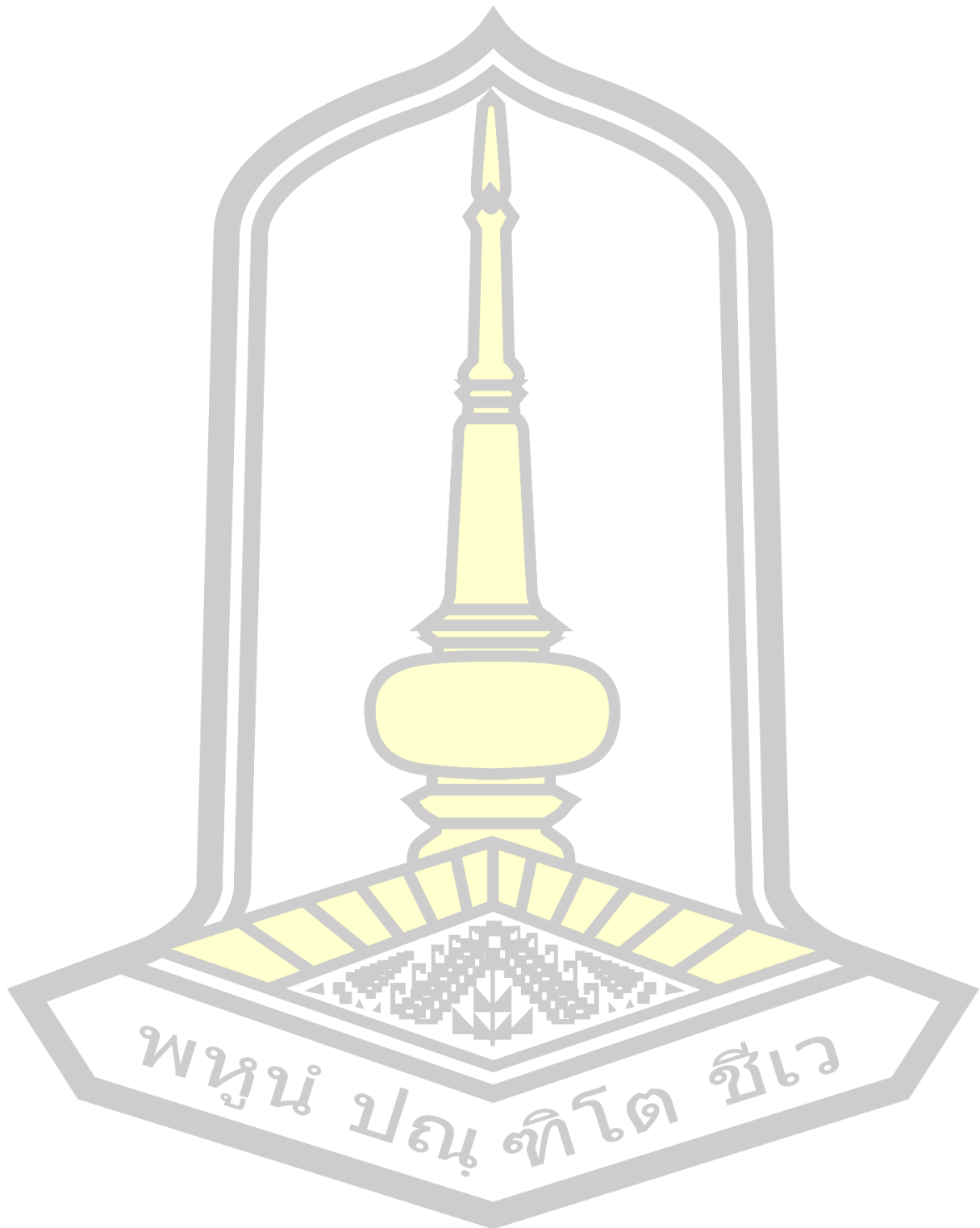
- วรรณมา วงษ์วานิช. (2539). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนา มโนรัตน์. (2552). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่ศึกษาชุมชนบ้านฝึมด อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วาทีณี หมอไทย. (2552). *แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มลำน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วารัชต์ มัชยมบุรุษ. (2554). *รูปแบบการท่องเที่ยว*. สืบค้นจาก <https://tourismatbuu.wordpress.com/>, เข้าถึงเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2562.
- วิชชุตา ให้เจริญ. (2548). *การจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ศรัญญา เลิศมนไพโรจน์. (2550). *การศึกษาความต้องการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (วิทยานิพนธ์)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรัญญา หงษ์แพง. (2554). *แนวทางการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ศิริภรณ์ ภิญโญชุต. (2550). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนบ้านช่วงบุง ตำบลห้วยไร่ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ศิริรัตน์ โตสัมพันธมงคล. (2549). *การวางแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในจังหวัดตาก (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว. (2560). *จุลสารศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว ฉบับที่ 1*. ภาพสีนู้: ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว. (จุลสาร).
- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์ และภัทรพร สร้อยทอง. (2545). *การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมบัติ เชื้ออาทร. (2551). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านทรงไทยปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม (วิทยานิพนธ์)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 27. (2561). *รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. สืบค้นจาก <https://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=27&chap=3&page=t27-3-infodetail07.html>, เข้าถึงเมื่อ 10 มกราคม 2563.

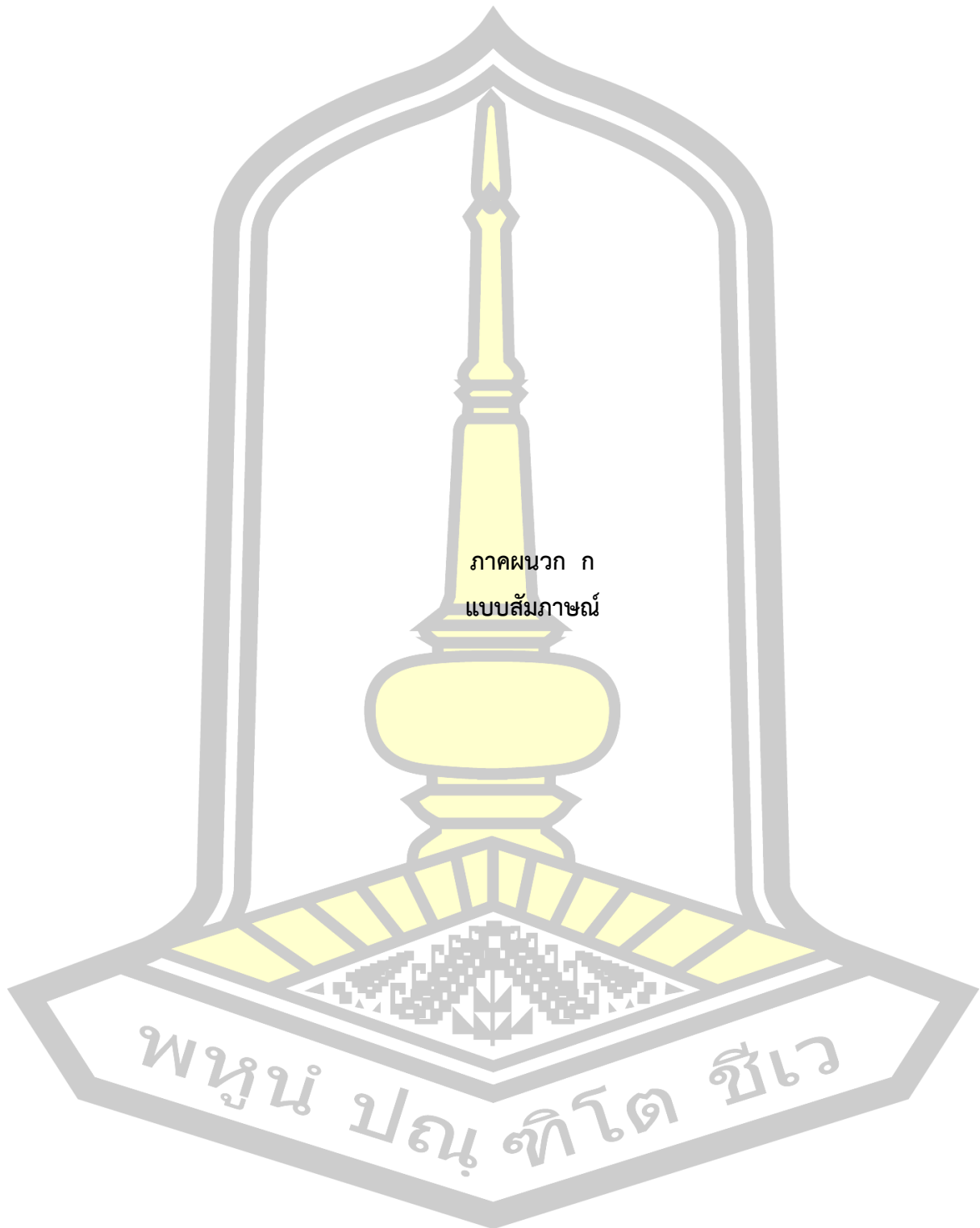
สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ 9. (2560). ประวัติความเป็นมาของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาวตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. สืบค้นจาก http://www.dnp.go.th/Khonkaen/wildlife/sounsa_on.html/, เข้าถึงเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2562.

อมราวดี คำบุญ และดลฤทัย โกวรรณะกุล. (2556). การประเมินความพร้อมทางการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

พหุมนุ ปณ ทิโต ชีเว

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว
ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

- เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว
- ประชาชนในพื้นที่
- นักท่องเที่ยว
- เจ้าหน้าที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8

1.2 วันที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 : การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว
ตำบลลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

2.1 ด้านที่พัก

.....

.....

.....

2.2 ด้านการคมนาคม

.....

.....

.....

พจนานุกรมศัพท์สัตว์ป่า

2.3 ด้านสิ่งดึงดูดใจ

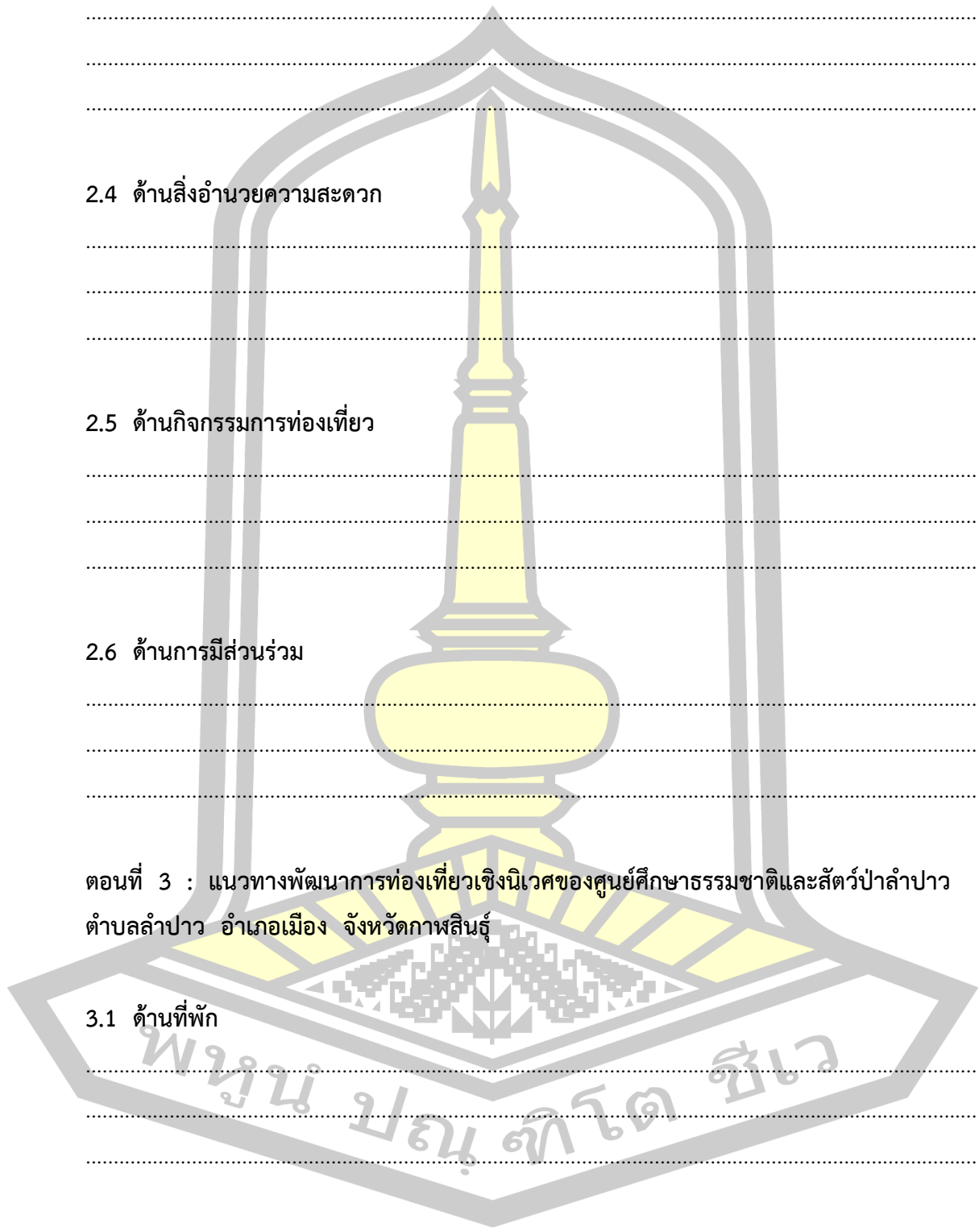
2.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

2.5 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.6 ด้านการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 3 : แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศูนย์ศึกษารรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาง
ตำบลลำปาง อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 ด้านที่พัก

3.2 ด้านการคมนาคม

.....

.....

.....

3.3 ด้านสิ่งดึงดูดใจ

.....

.....

.....

3.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

.....

.....

.....

3.5 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

.....

.....

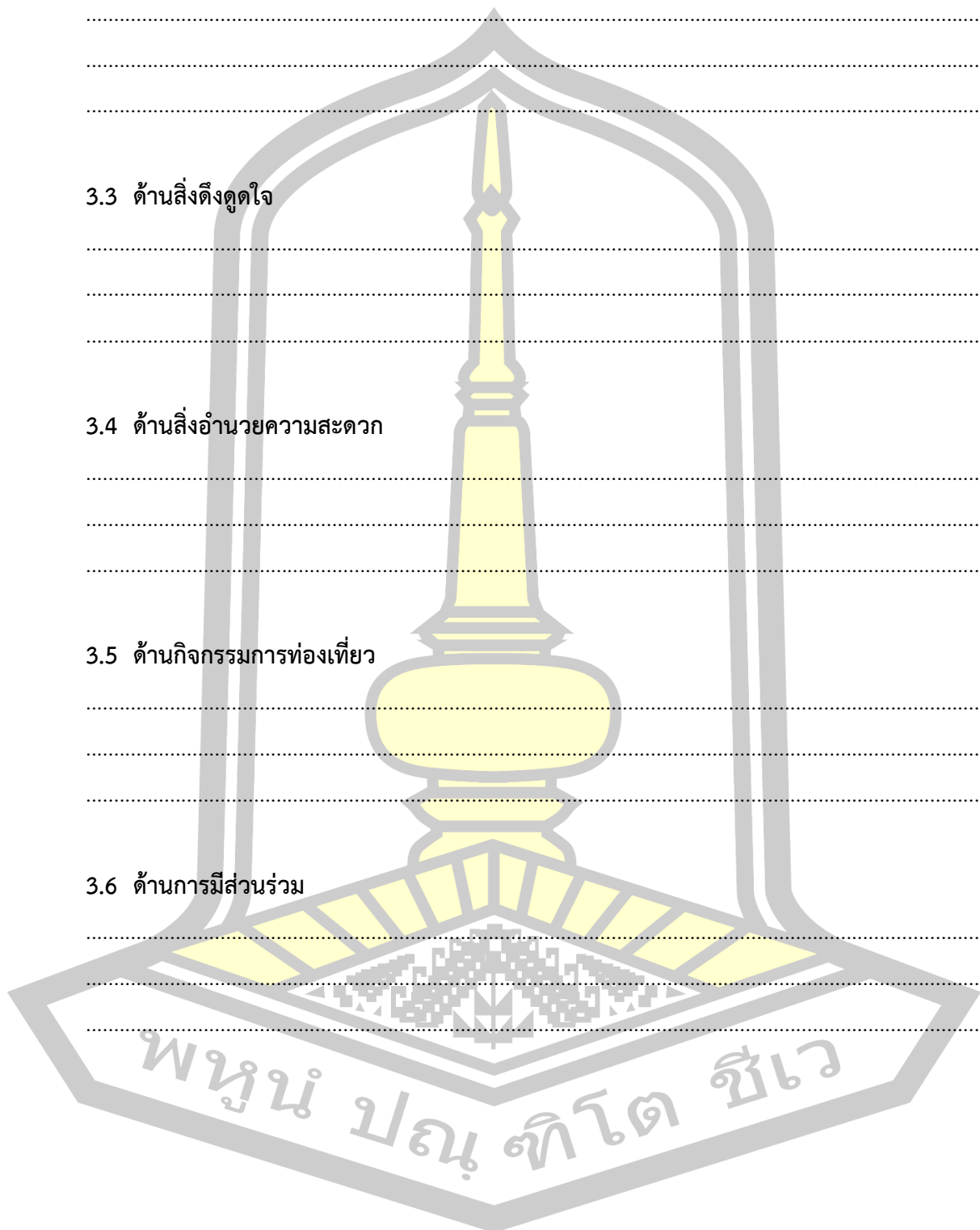
.....

3.6 ด้านการมีส่วนร่วม

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายพรเทพ ลักขณาวิมล
วันเกิด	วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2537
สถานที่เกิด	เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 137/1 หมู่ที่ 3 ตำบลกุมภวาปี อําเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี รหัสไปรษณีย์ 41110
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	เจ้าหน้าที่สินไหมทดแทน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท นวกิจประกันภัย จำกัด (มหาชน) สาขาอุดรธานี
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2555 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2560 รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2562 ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) สาขารัฐศาสตร์ (การเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ทุนวิจัย	-
ผลงานวิจัย	-

พูนุ่ ปณุ่ ทิโต ชีเว